

מלחמת יום הכיפורים

חזית הצפון

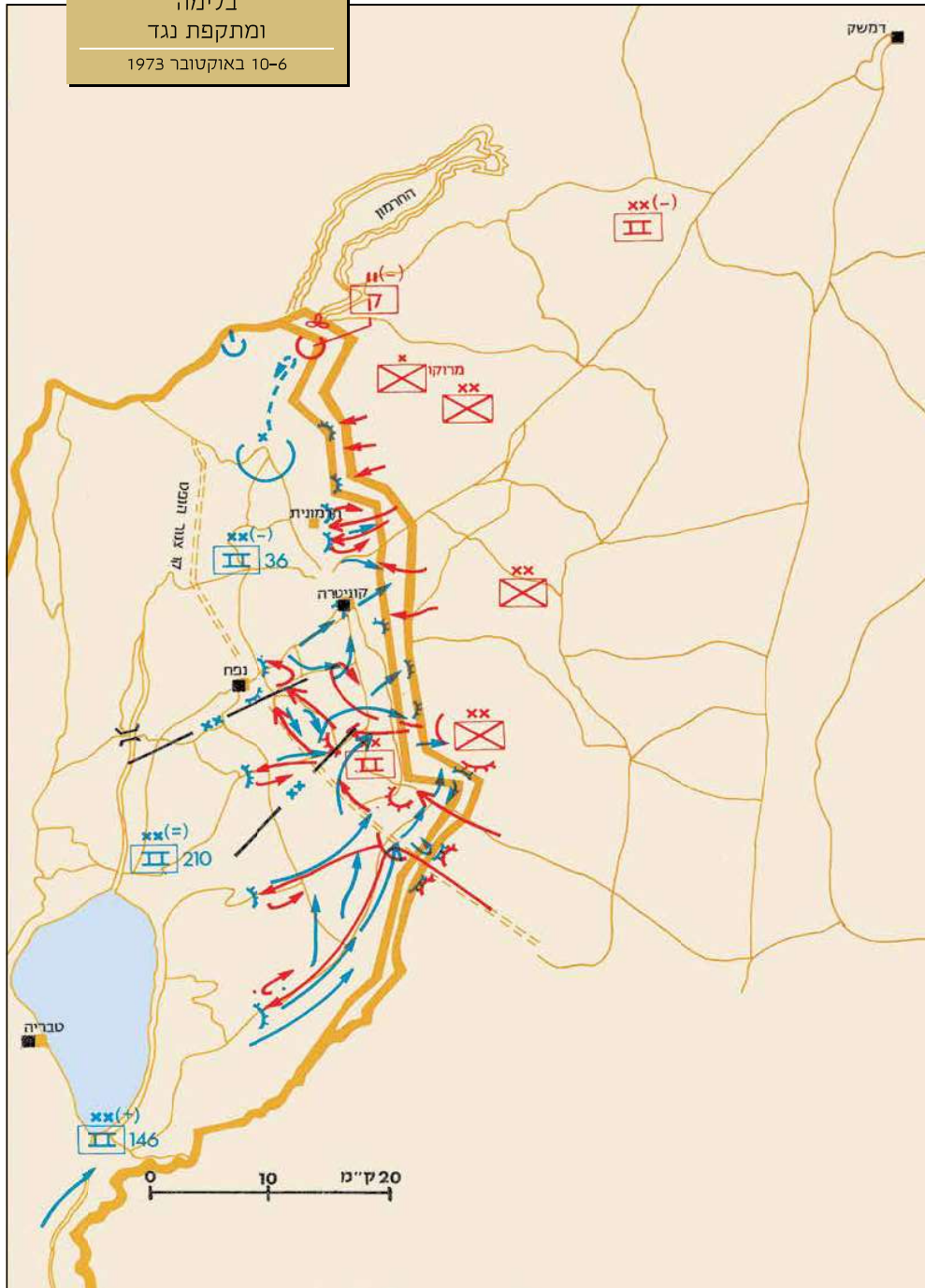
בלימה ברמת הגולן ■ הגעת כוחות
המיילואים ■ מתקפת נגד ■ הניסיון
לכבוש את כתף חרמון ■ הדיפת
הסורים מרמת הגולן ■ ההבקעה
אל שטח סוריה ■ 12 באוקטובר -
ההפתעה העיראקית ■ ייצוב
'הטריז' ■ פשיטת אוגדה 210
בשטח סוריה ■ התקפות סוריות,
עיראקיות וירדניות ■ מגננה
בשטח 'הטריז' ■ לחימת כוחות
התותחנים ■ מבצע 'קינוח' לכיבוש
החרמון ■ הלחימה בגזרת לבנון

הרמטכ"ל בהתייעצות בפיקוד הצפון - מימין לשמאל: שליש הרמטכ"ל, רס"ן גדי זוהר; סגן מפקד פיקוד הצפון, תא"ל יקותיאל אדם; הרמטכ"ל, רא"ל דוד אלעזר; ראש אמ"ן, אלוף אלי זעירא; עוזר הרמטכ"ל, אלוף רחבעם זאבי; יועץ אוויר, אלוף מרדכי הוד; מפקד פיקוד הצפון, אלוף יצחק חופי (מצביע על המפה)

בלימה
ומתקפת נגד

10-6 באוקטובר 1973

אלוף פיקוד הצפון, אלוף יצחק חופי (חקה)

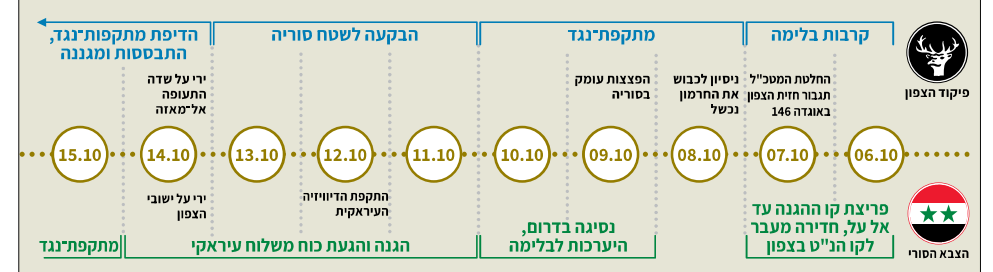
מלחמת יום הכיפורים בחזית הצפון החלה בקרבות בלימה קשים בשטחי רמת הגולן והסתיימה בעומק כ-40 ק"מ בתוך השטח הסורי. הלחימה בפיקוד הצפון, שניהל אלוף הפיקוד יצחק חופי (חקה), הוכרעה במהירות יחסית. עם זאת הייתה בה מורכבות רבה: לחימה מול כוחות אויב שונים - סורים, עיראקיים, ירדניים, מרוקאיים ואחרים; ניהול מערכת ביטחון שוטף בגבול הלבנון כנגד ארגוני מחבלים מנקבל למערכה ברמת הגולן ובסוריה; יוזמות תקיפה כנגד יעדים בפאתי דמשק וכנגד מתקנים בעלי חשיבות אסטרטגית; פינוי האוכלוסייה האזרחית ממרחב הלחימה ועוד. בשונה מהלחימה בדרום, התקדמות האויב בגזרה זו הייתה באזור מיושב, ומכאן חשיבות בלימת האויב קרוב ככל הניתן לקווי הפסקת האש.

את מהלך הלחימה בפיקוד הצפון אפשר לחלק לחמישה חלקים: **מגננה ('בלימה') - צוהרי 6 באוקטובר עד בוקר 8 באוקטובר** - בבוקר 6 באוקטובר 1973 היה פיקוד הצפון ערוך לחימה על בסיס יחידות סדירות בלבד. עם פרוץ האש כלל סדר כוחותיו ברמת הגולן שתי חטיבות שריון: 7 חטיבה מרהיבת 820 ולה שני גדודי חי"ר; שלושה גדודי ארטילריה. בשעות הראשונות לחימה עמדו הכוחות הסדירים כנגד סורי גדול בהרבה. בצפון הרמה בלמה חטיבה 7 את האויב על בסיס קו התלים. בדרום הרמה בלמה חטיבה 188 את ההתקדמות הסורית עד שעות הערב, אולם בשעות הלילה נפרץ הקו והכוחות הסוריים התקדמו אל תוך דרום רמת הגולן ומרכזה. בשעות הערב נפל מוצב החרמון לידי הסורים, ונותר בידיהם עד 22 באוקטובר. בתחילה ניהלה את מאמצי הבלימה מפקדת פיקוד הצפון כיום קרב, ובהמשך הועבר הפיקוד על הכוחות ברמה לאוגדה 36, בפיקוד תא"ל רפאל (רפול) איתן.

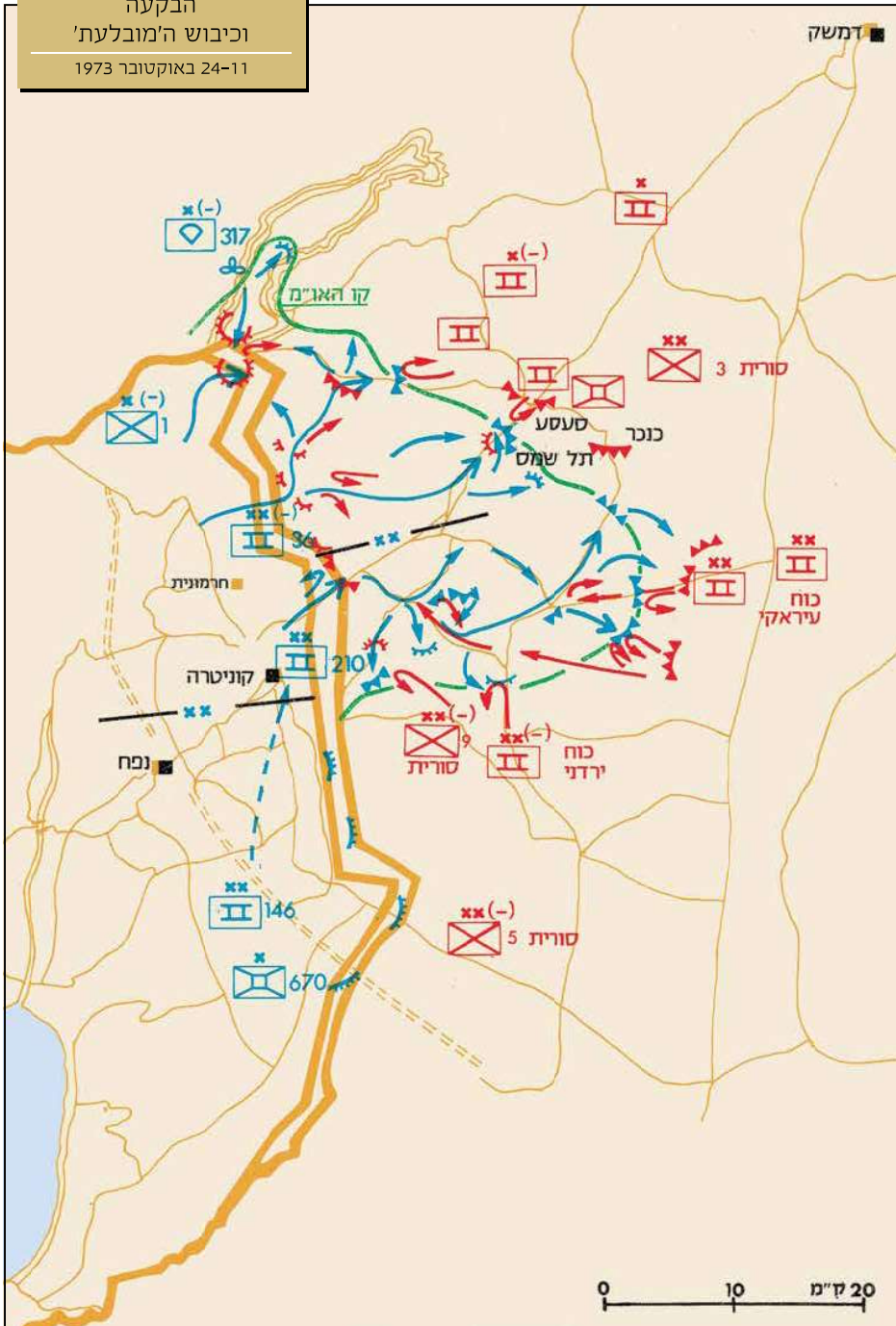

חמ"ל פיקוד צפון - מימין לשמאל: סגן אלוף הפיקוד, תא"ל יקותיאל אדם; עוזר אלוף הפיקוד, אל"ם יששכר שדמי; הרמטכ"ל, רא"ל דוד אלעזר; שר הביטחון, משה דיין; שלישי שר הביטחון, סא"ל אריה בראון; אלוף פיקוד הצפון, יצחק חופי

פיקוד הצפון - אירועים עיקריים, 6-15 באוקטובר

הבקעה
וכיבוש ה'מובלעת'
24-11 באוקטובר 1973

למטה מימין: הטלפניה בחדר המלחמה בפיקוד הצפון

בשעות הלילה המאוחרות ובבוקר 7 באוקטובר החלו כוחות המילואים לעבות את שורות המגינים, בתחילה באזור נפאח' וציר הנפט ולאחר מכן בדרום הרמה. פלוגות וגדודים מחטיבות 9 ו-179, 679 וגדודי הסיוע בלמו את הסורים, ותוך כדי הלחימה הורכבו צוותי קרב חטיבתיים. בצוהריים חולקה הרמה בין אוגדה 36 לאוגדה 210, בפיקוד אלוף (מיל') דן לנר.

התקפת-נגד - 8-10 באוקטובר - בליל 7-8 באוקטובר הורה הרמטכ"ל על יציאה להתקפת-נגד ברמת הגולן ובסיני, והכריע שהעתודה המטכ"לית - אוגדה 146, בפיקוד תא"ל משה (מוסס) פלד - תופנה לעיבוי התקפת-נגד בחזית הצפון. בבוקר 8 באוקטובר פתח הפיקוד במתקפה. אוגדה 36 המשיכה במאמצי הבלימה בצפון רמת הגולן. וב-9 באוקטובר בלמה את ההתקפה הסורית האחרונה לעבר רמת הגולן ונותרה על 'הקו הסגול'. אוגדה 146, שהגיעה ממרכז הארץ וקיבלה, נוסף על חטיבותיה 205 ו-670, את חטיבות 4 ו-9, הובילה את המאמץ העיקרי בהתקפה והדפה את הסורים מדרום הרמה. בד בבד הדפה אוגדה 210, שתחת פיקודה היו חטיבות 679 ו-179, את הכוחות הסוריים ממרכז הרמה.

הדיפת הסורים מרמת הגולן הסתיימה בהצלחה ב-10 באוקטובר, למעט כתף חרמון, שפיקוד הצפון לא הצליח לכבוש מחדש ונותרה בידי הסורים.

הבקעה - 11-14 באוקטובר - יום לאחר סיום התקפת-נגד יצא פיקוד הצפון למתקפה אל תוך סוריה, כשאוגדה 36 תוקפת באגף הצפוני ואוגדה 210 בדרומי. אוגדה 146 נותרה תחילה בדרום רמת הגולן בעתודה. ההתקדמות בשטח הסורי הייתה קשה - האויב נערך במערכי הגנה סדורים והפעיל אש ארטילרית ונ"ט כנגד התוקפים. ב-12 באוקטובר, בניסיון לבלום את התקדמות צה"ל, תקפה דיוויזיה עיראקית את אוגדה 210 מכיוון דרום-מזרח. ההתקפה הפתיעה את אוגדה 210, אך זו הצליחה לבלום אותה.

עד 14 באוקטובר התבססו כוחות צה"ל בשטח הסורי (באזור שיזכה לשם 'המובלעת' או 'הטריז'), שיפרו את עמדותיהם והדפו מתקפות-נגד.

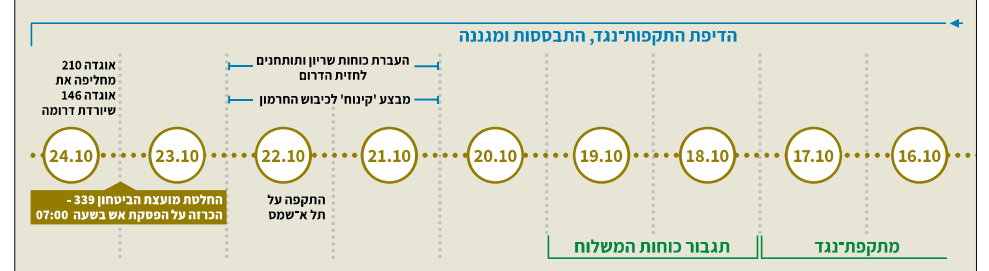
מגננה וייצוב קווי ההגנה בשטח ה'מובלעת' - 15-24 באוקטובר - ב-15 בחודש ערכה אוגדה 210 פשיטות משוריינות ורגליות על מערכי כוחות סוריים. ב-16 באוקטובר נערכה התקפת-

הנגד הגדולה האחרונה כנגד כוחות הפיקוד, ובה השתתפו יחידות סוריות, עיראקיות וירדניות. גם ביום זה הצליח פיקוד הצפון לבלום את ההתקפה חרף שחיקת היחידות עד אותה העת. ב-17 באוקטובר החליפה אוגדה 146 את אוגדה 210 בחלקו הדרומי של 'הטריז', והאחרונה ירדה להתארגנות במרחב נפאח'. חטיבה 670 קיבלה את האחריות להגנת דרום הרמה ככוח פיקודי. בימים הבאים נערכו התקפות-נגד סוריות מקומיות. צה"ל יזם אף הוא התקפות מקומיות, פשט על עמדות סוריות וקידם תותחים לירי על פאתי דמשק. בימים 20-24 באוקטובר, לבד ממבצע 'קינוח' לכיבוש החרמון, התאפיינה הפעילות בחזית הסורית בתגבורי כוחות, בהתארגנות, בחילופי אש ארטילריים ובפעולות זעירות של מארבים ופשיטות.

כיבוש החרמון (מבצע 'קינוח') - 22-21 באוקטובר - בעקבות הרגיעה היחסית בלחימה ונוכח התייצבות הקוים יזם פיקוד הצפון מבצע לכיבוש רכסי החרמון. על המבצע פיקד סגן מפקד הפיקוד, תא"ל יקותיאל (קותי) אדם, והשתתפו בו חטיבת הצנחנים במילואים 317, כוח חטיבתי מוקטן מחטיבת גולני, כוח סיוע ארטילרי ובו 14 סוללות וכוחות נוספים. המבצע החל בערב 21 באוקטובר, ועד עלות השחר נכבשו המוצב הישראלי בכתף חרמון, מוצב החרמון הסורי ופסגת החרמון.

פיקוד הצפון - אירועים עיקריים, 16-24 באוקטובר

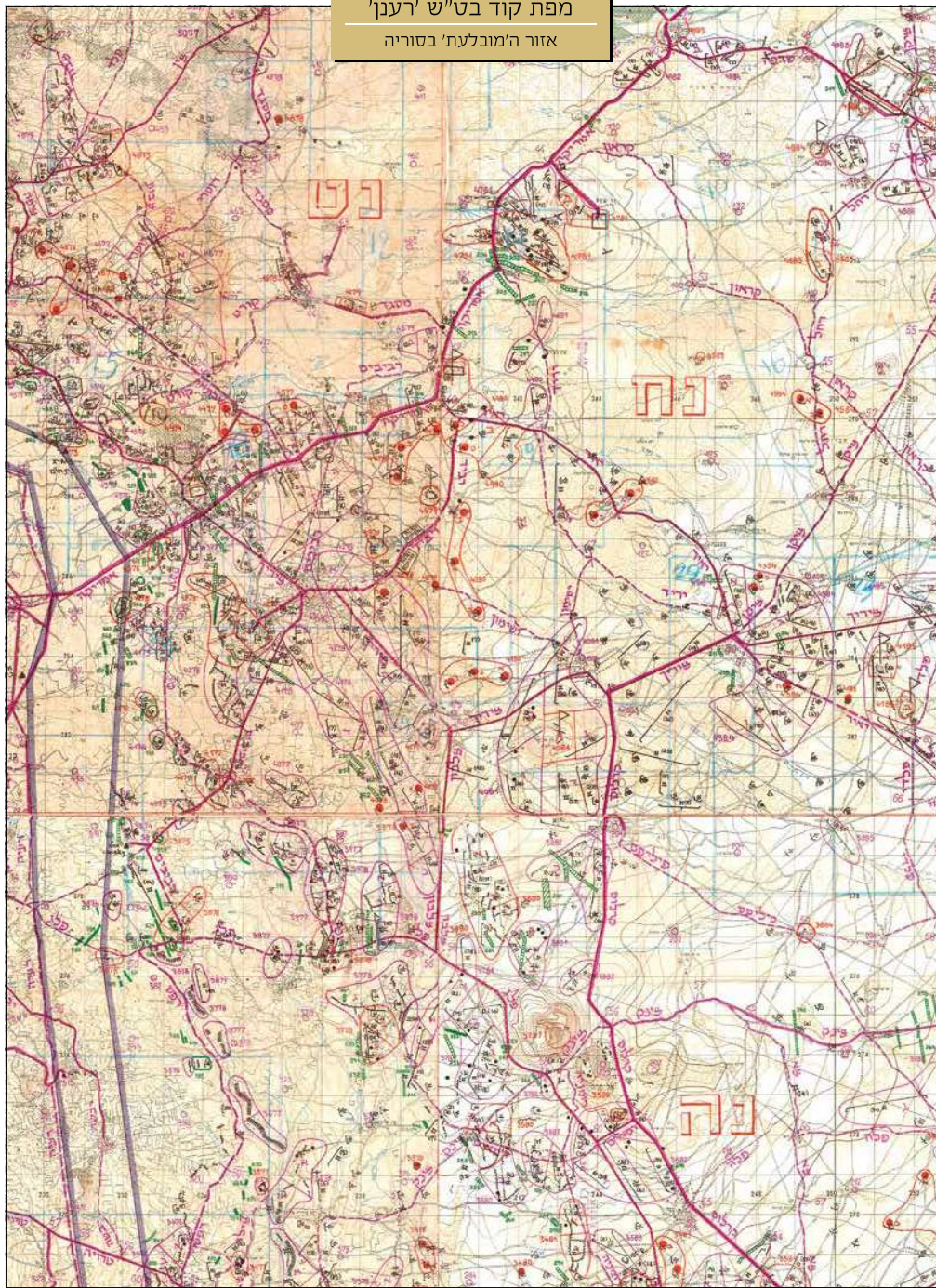

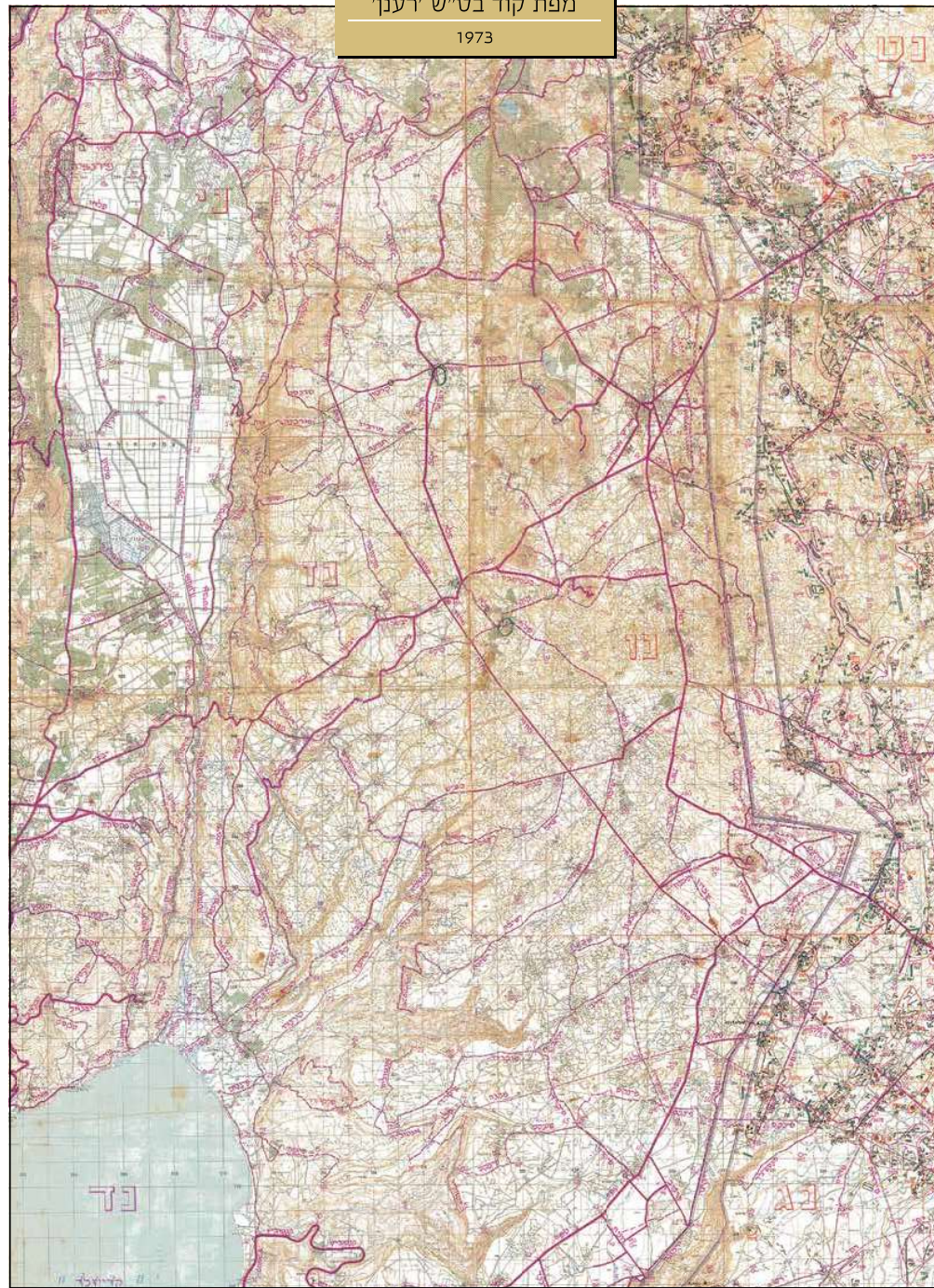

מפת קוד בט"ש 'רענן'
אזור המובלעת' בסוריה

מפת קוד בט"ש 'רענן'
1973

הסורים על הגדרות

בבוקר 6 באוקטובר 1973 היה פיקוד הצפון ערוך ללחימה על בסיס יחידות סדירות בלבד. עם פרוץ האש כלל סדר כוחותיו ברמת הגולן שתי חטיבות שריון, חטיבה מרחבית (טמ"ר) ולה שני גדודי חי"ר ושלושה גדודי ארטילריה. חטיבת הטנקים המוקטנת 188 (71 טנקים) נפרסה בחזית: גדוד 74 נערך בצפון החזית וגדוד 53 - בדרומה. מקצת הטנקים נפרסו בחניונים מחלקתיים הקרובים לקו המוצבים, והובם נשאר בריכוזים פלוגתיים לאורך כביש אל-על-רפיד-מסעדה. חטיבת הטנקים 7 (105 טנקים) הייתה בעתודה ונערכה בריכוזים גדודיים. מפקדת החטיבה רוכזה במחנה סער; גדוד 82 בסנידייאנה; גדוד 77 בצומת נפאח; גדוד 71 בצומת וסט; גדוד חרמ"ש 75 במחנה 'ירדן'. תחת פיקוד חטמ"ר 820 החזיקו שני גדודי חי"ר את קו המוצבים: גדוד 13 מחטיבה 1 בגזרה הצפונית, ממוצב 110 צפוני; וגדוד 50 מחטיבה 35 ממוצב 111 ודרומה. הארטילריה הפיקודית כללה את גדוד 334 בהרכב שתי סוללות מכמ"ת (מרגמות כבדות מתנייעות) 160 מ"מ וסוללת תומ"ת (תותחים מתנייעים) 155 מ"מ, את גדוד 405 בהרכב שלוש סוללות תומ"ת 155 מ"מ ואת גדוד 55 בהרכב שתי סוללות תומ"ת 175 מ"מ. הסוללות נפרסו בעורף קו המוצבים. קציני תצפית קדמיים (קת"קים) הוצבו במוצב החרמון הישראלי, ב'עיקול הטנק' שבכתף חרמון, בתל חרמונית, בתל אביטל ובתל זוהר (פרס). בבוקר הפיקוד של חטמ"ר 820 שבמחנה נפאח' הצטופפו חפ"ק מפקד הפיקוד, חפ"ק אוגדה 36 וחפ"ק חטיבה 188.

בשעה 10:30 הורה אלוף פיקוד הצפון למפקד חטיבה 820 לתגבר את כל המוצבים ברמת הגולן כך שבכל מוצב יהיו 16 לוחמים ומוצב 107 יהיו 20 לוחמים. ואכן כל המוצבים תוגברו למעט מוצב החרמון. ניתנה גם הוראה לפנות מרמת הגולן את כל החיילים שאינם חיוניים, כגון חיילי הממשל הצבאי ויחידת הקישור לא"ם. רמת הגולן נסגרה לתנועה אזרחית. לגדוד 50 ולגדוד 13 הורו להודיע ליישובים שצפוי 'יום קרב', ולכן אסור להם לצאת לעבודה בשדות. כן הורתה מפקדת חטמ"ר 820 שמשעה 12:00 יפנו כל הנשים והילדים מיישובי רמת הגולן באחריות קציני ההגנה המרחבית בשל

האש הצפויה להיפתח: היישובים יתוגברו בגברים מבוגרים מיישובי עמק בית שאן כדי לאפשר את שגרת החיים בהם, ולכלל יישוב תונס מחלקה מגדוד גולני.

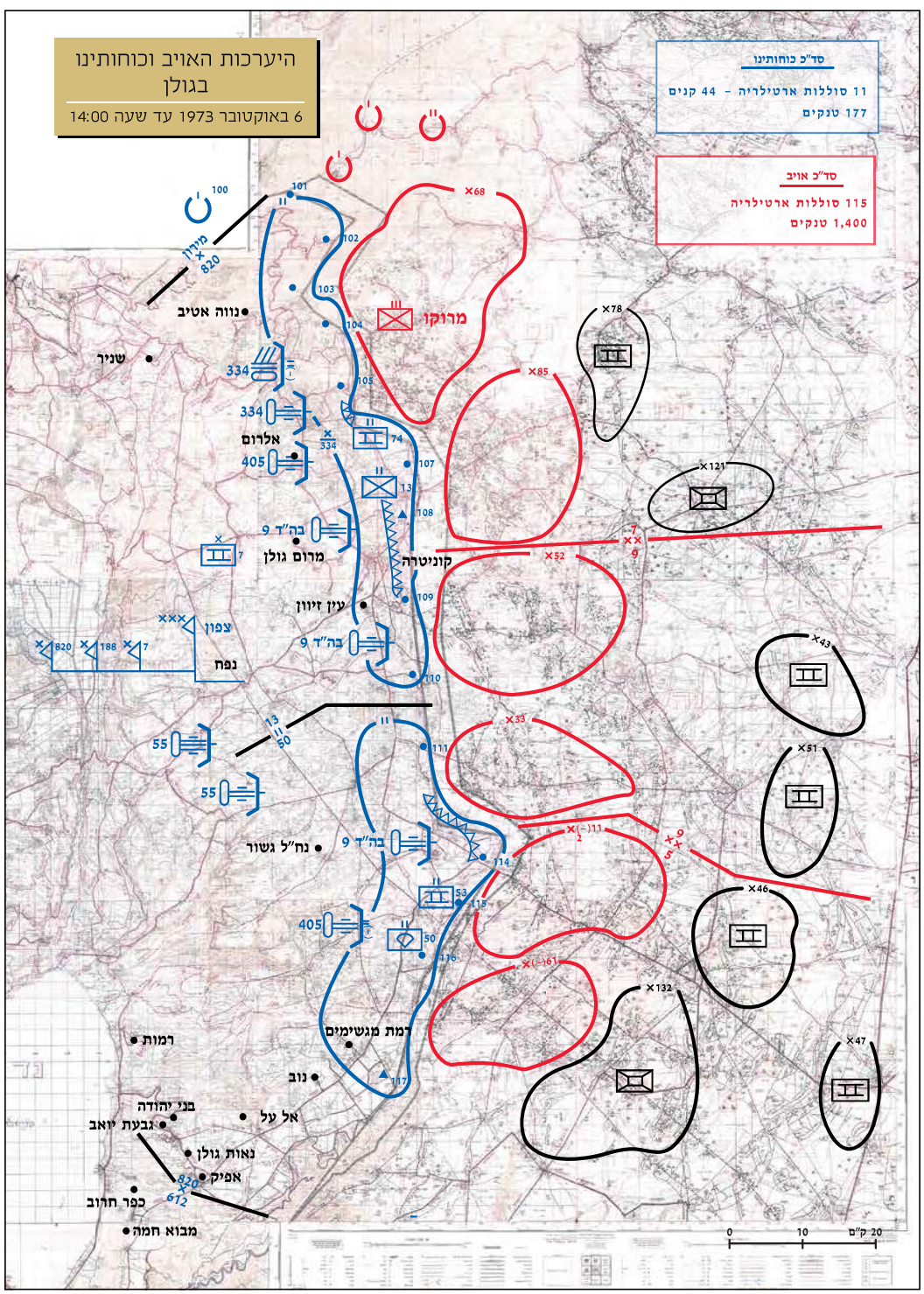
המתקפה הסורית על הגולן החלה בשעה 13:55 במטס של 62 מטוסים סוריים שתקפו מוצבי צה"ל לאורך קווי החזית, מפקדות, תחנות התרעה ותחנות טנקים. תחת חיפוי ארטילרי כבד של כ-157 סוללות ארטילריה (כ-25 סוללות לגזרה חטיבתית) תקפו שלוש דיוויזיות החי"ר הסוריות (7, 9 ו-5) עם יחידות חי"ר ממוכן ועם מאות טנקים את קו המוצבים הקדמי. עד מהרה התפתחה המתקפה הסורית למתקפה רבתית של שריון בעוצמה של כ-930 טנקים, והללו הצליחו להבקיע את הגזרה הדרומית ברמת הגולן. למרות מאמצי הבלימה וגילויי הגבורה של כוחות השריון הישראליים, הצליחו הסורים להחדיר כוחות לעבר ח'ושנייה ומשם צפונה לעבר נפאח'. המתקפה נערכה בחסות סוללות טילי קרקע אוויר ניידות שהיו פרוסות במערך צפוף בעומק שטח סוריה.

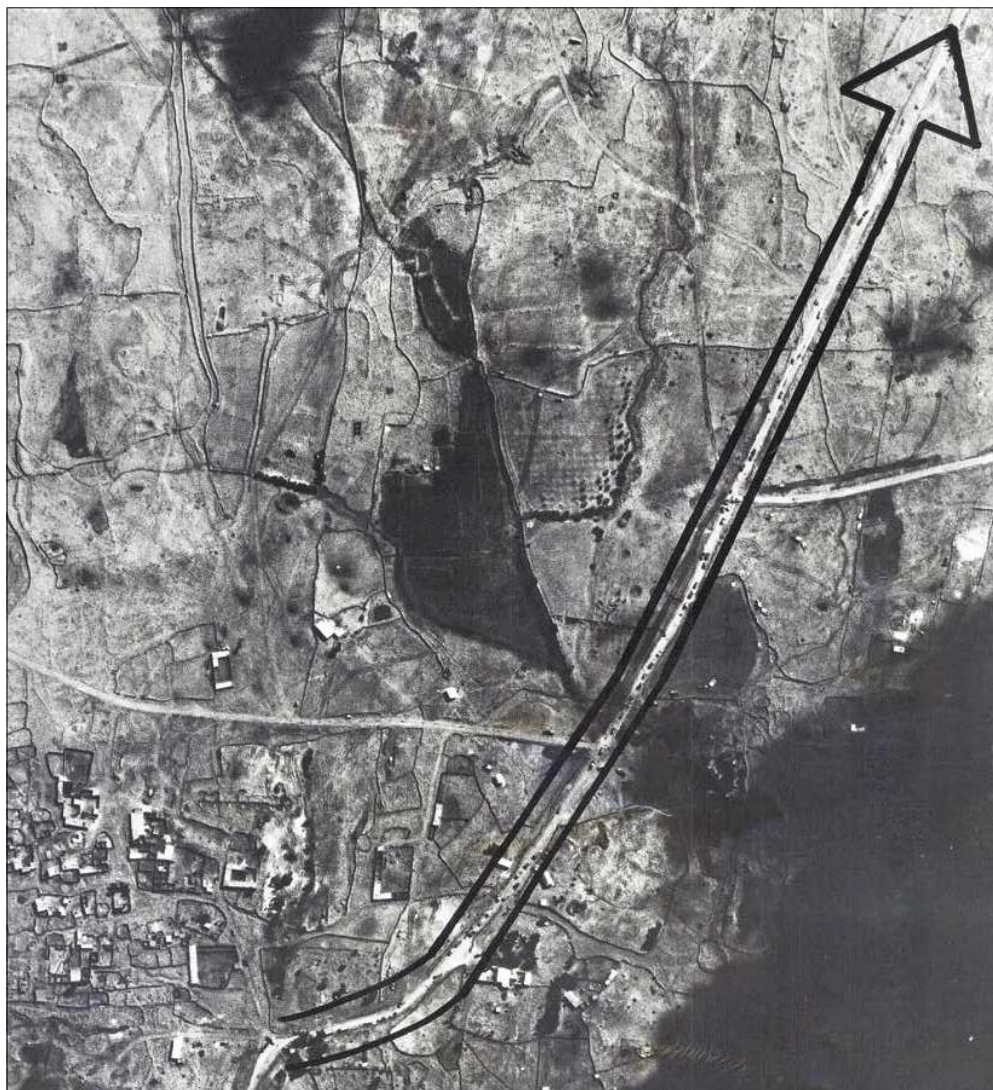
זחל"ם תאג"ד (תחנת איסוף נפגעים גדודית)

כוחות צה"ל עולים לרמת הגולן

אזרחים מכבדים את הלוחמים במשקה ועוגות בדרך לחזית

זחל"ם לוחמים בתנועה לעבר גשר בנות יעקב בדרך לחזית

לאחר השעה 14:00 הנחיתו ארבעה מטוסים סורים כוחות רקת וחסמה מגדוד צנחנים 82 ממערב למוצב החרמון הישראלי. אלה חסמו את צירי הגישה אליו. באותה שעה התקדמו שאר כוחות גדוד 82 מהחרמון הסורי רגלית, ועד לשעה 16:00 השתלטו על המוצב הישראלי ועל הדרכים המובילות אליו. בשעה 21:00 הצליחו להחליץ מהמוצב הישראלי 17 לוחמים וקצינים, אולם הם נתקלו בחסימה סורית ברכבל עליון. בתום הקרב הצליחו רק עשרה מהם להגיע לקו כוחותינו.

בשעה 14:45, לנוכח המתקפה הסורית, הפנה קצין האג"ם הפיקודי את חטיבה 7 המוקטנת לפתחת קוניטרה ואת גדוד הטנקים 82 לגזרה הדרומית. בהתאם למידע שהצטבר, שנראה תואם את ההערכות המודיעיניות שרווחו טרם המלחמה, העריכו שהמאמץ העיקרי הסורי צפוי להתבצע בפתחת קוניטרה. משעה 15:00 תקפו הסורים בכמה גזרות, בחלקן נבלמו ובחלקן הצליחו להבקיע לשטחנו. לפנות ערב הסתמן שהמאמץ העיקרי הסורי הוא בדרום הגולן, במרחב ההגנה של גדודים 53 ו-82. בגזרה זו התפתחו שלושה מאמצים חטיבתיים של צבא סוריה: ברכס שֶעֶף אֶ' סינד'יאן; בגזרת ציר הנפט, מדרום למוצב 115, שבה תקפו שתי חטיבות חי"ר; דרומה יותר תקפה חטיבת

לחימה ברמת הגולן

טנקים את מוצב 116 ונכשלה בכיבושו, אך הצליחה לגשר על תעלת הנ"ט, והחדירה כוחות שהגיעו עד לכביש שבין ג'וחדר לאל-על. בגזרה הצפונית הסתמנו מאמציהן של חטיבות החי"ר הסוריות 68 ו-85 באזור המוצבים 106-107 ושל חטיבה 52 שחדרה לעבר קוניטרה באזור מוצב 109.

סמוך לשעה 18:00 התבררה בחפ"ק פיקוד הצפון התמונה שלפיה הסורים תוקפים לכל רוחב החזית. לכן הורה הפיקוד לחלק את האחריות לגזרת ההגנה בחזית כך: חטיבה 7 תופקד על הגזרה הצפונית וחטיבה 188 תהיה אחראית על הגזרה הדרומית.

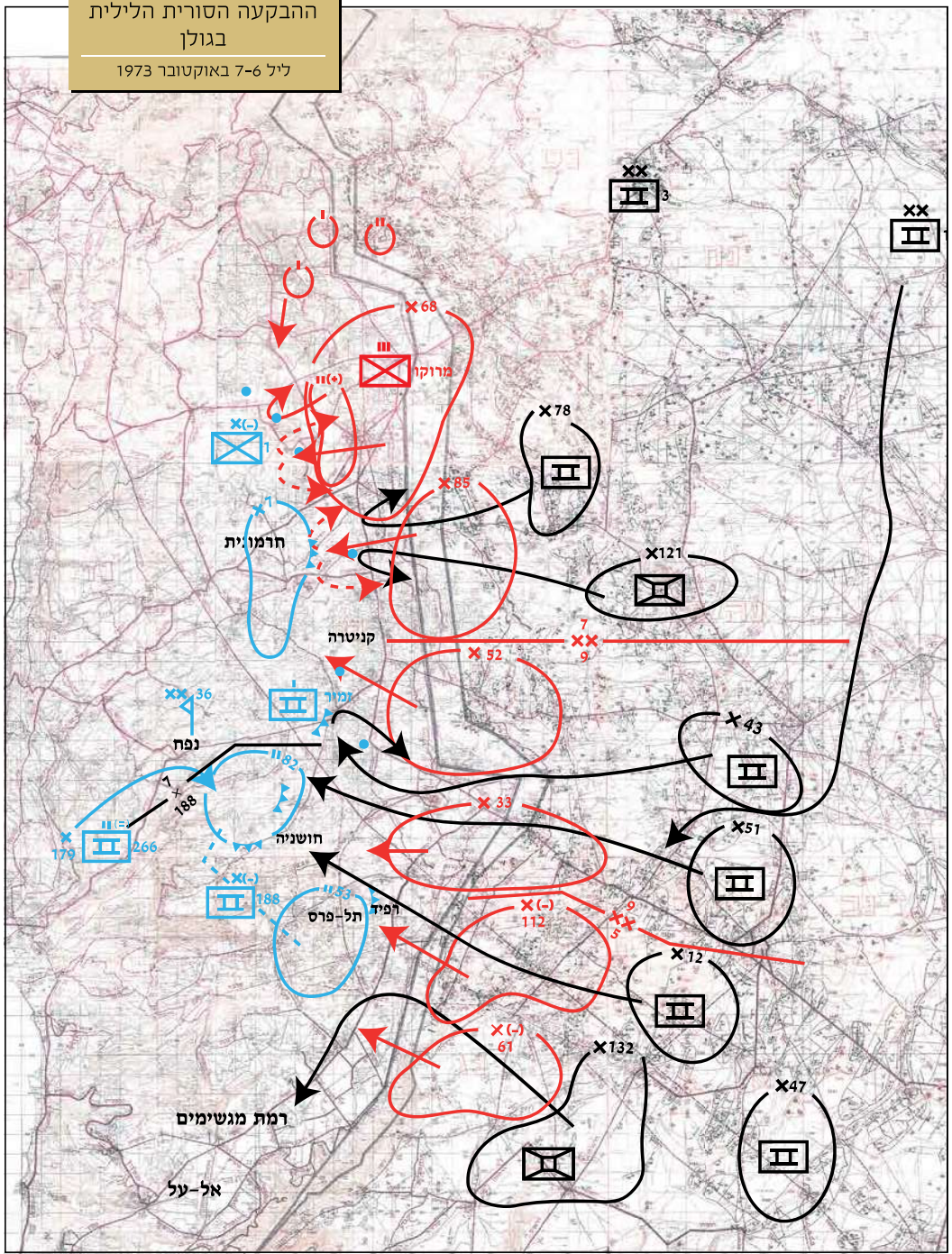
בעמוד ממול:

למעלה: תצלום אוויר - שיירה סורית בדרך לתל פריס, 7 באוקטובר
למטה: מקלע כבד על נגמ"ש בגזרת תל איסקי, 6 באוקטובר 1973 שעה 13:00 לערך

6 באוקטובר - ההתקפה הסורית והכוחות הבולמים בפרוץ המלחמה			
הכוח התוקף	יחידת האם	הכוח המגן	תיחום הגזרה
חטיבת חי"ר 68	דיוויזיה 7 (מתוגברת בחטיבה מרוקאית)	גדוד חי"ר 13 וגדוד טנקים 74	גזרה צפונית
חטיבת חי"ר 85			
חטיבת חי"ר 52			
חטיבת חי"ר 33	דיוויזיה 9	גדוד חי"ר 50 וגדוד טנקים 53	גזרה דרומית
חטיבת חי"ר 112			
חטיבת חי"ר 61			

בלימה ברמת הגולן

ההבקעה הסורית הלילית
בגולן
ליל 6-7 באוקטובר 1973

טנקי שוט קל של גדוד 82 נערכים לבלימת הסורים באזור ח'שניה, 6 באוקטובר

בשעות הערב של 6 באוקטובר העריכו בפקוד הצפון שהסורים ימשיכו במתקפה בדרת הלילה. כמו כן למפקד הפיקוד היה דגמה שהכוחות גוברים על התוקפים וכי הושגה הצלחה טקטית בבלמתם. אולם תחושה זו התפוגגה עד מהרה. הסורים המשיכו במאמציהם, ובמהלך הלילה התברר הפער בהצבת הכוחות: בעוד בגזרה הצפונית ניצב כוח חזק יחסית שפעל מעמדות מגן טובות מול צירי פריצה מוגבלים, בדרום ניצב כוח קטן יחסית, שלחם בסורים הפורצים בגזרה קלה לתמרון ופתוחה יותר. הסורים המשיכו בהתקדמותם בשעות הערב והלילה כשהם מנצלים, בחלק מהמקומות, את אמצעי ראיית הלילה שהיו ברשותם - ושלא היו בשימוש יחידות השריון של צה"ל.

בחצות הועברה האחריות לגולן לאוגדה 36. בגזרה הצפונית הצליחה חטיבה 7 לבלום שני גלי התקפה סוריים. בשלב ראשון נבלמו חטיבות הדרג הראשון (המרוקאית, 68 ו-85). בהמשך נבלמו גם התקפות חטיבות הדרג השני, 78 ו-121 מדיויזיה 7, שתקפו לעבר רכס החרמונית ולעבר קוניטרה. הכוחות הבולמים מחטיבה 7 כללו את גדודי הטנקים 77 ו-71, את גדוד חרמ"ש 75 שתוגבר כפלוגת טנקים, את גדוד 74 מחטיבה 188 ואת לוחמי גדוד 13 שבמוצבים. בדרום גזרת חטיבה 7 נבלמה התקפת חטיבת השריון 43 הסורית על ידי פלוגת שריון מגדוד 82 ('כוח טייגר') שהתפרסה בלילה כמארב לאורך הכביש שבין קוניטרה לח'ושנייה ('ציר רשת') שבאזור אלוגי הבשן. במארב הושמדו כארבעים טנקים וכלי רכ"ם אחרים.

בגזרה הדרומית נערכה התקפת המאמץ העיקרי הסורי דרך פתחת כוֹנָה לעבר נפאח' - שטח המפתח ברמה. חטיבות הדרג הראשון פעעו במערך ההגנה הדליל של צה"ל ועברו את קו המכשול. אחריו התקדמו חטיבות הדרג השני: חטיבה 51 נעה לכיוון התילים שממזרח לנפאח' והגיעה למרחב ח'ושנייה; חטיבה 46 עברה מצפון לתל פרס לכיוון צפון-מערב לעבר ח'ושנייה; ואילו חטיבה ממוכנת 132 חדרה מדרום לתל, ופתחה דרומה לכיוון רמת מוגשימים וכבשה אותה בשעות הבוקר. לתוך המאמץ המצליח הסורי קודמה גם דיוויזיית השריון 1 מהדרג השני.

כל העת לחמו מחלקות שריון וטנקים בודדים מגדוד 53 מחטיבה 188 וגדוד 82 מחטיבה 7 נגד התקדמות הכוחות סוריים במרחב הדרומי. המוצבים נותרו עומדים במהלך הלילה, הגם שאת חלקם עקפו הסורים. לפנות בוקר ניתנה לגדוד 50 פקודה לפנות את המוצבים שבדרום הגולן. מוצב 116 ותצפית תל א-סאקי, שהיו מכותרים על ידי כוחות סוריים, לא הצליחו להתפנות.

בד בבד עם ניהול הקרב בחזית הגולן עסק הפיקוד בהשלמת תהליכי גיוס המילואים וההצטיידות. בשעה 23:00 הגיע כוח של שמונה טנקים מגדוד מילואים 266 מחטיבה 179, שעלה דרך גשר בנות יעקב, ובכנס לקרב מדרום לנפאח'. שתי פלוגות נוספות מהגדוד הגיעו לנפאח' בשעה 03:00 לערך והצטרפו לחימה. כוח ראשון מחטיבה 679 עלה למרחב קוצב'ייה א-ג'ידיה ונתקף אף הוא בכוחות סוריים. כמו כן גויסו יחידות ארטילריה נוספות, שנפרסו במהלך הלילה והחלו לסייע במאמץ הבלימה. שתי סוללות תומ"ת, האחת מגדוד 405 והאחת מגדוד בה"ד 9 (בסיס ההדרכה של חיל תותחנים), שפרסו ממערב לתל פרס, דילגו לעמדות אחוריות מחשש לשטיפתן בידי הכוחות הסוריים, ונפגעו מאש הכוחות הסוריים המתקדמים.

בשעה 04:14, עם שחר 7 באוקטובר, הגדיר אלוף הפיקוד את מטרת היום הבא: "הכוונה: לבלום את פלישת האויב בדרום הרמה. מרב המאמץ יתרכז במניעת כניסת הכוחות הסוריים לשטח ישראל".

ידי סוללת תותחנים נגריים שלל מסוג אמ"ם 46 (130 מ"מ)

הגעת כוחות המילואים

בבוקר 7 באוקטובר, בעקבות המצב הקשה בחזית הגולן, קיבל הרמטכ"ל שתי החלטות. הראשונה לעצור את מבצע 'אגר' - תקיפת מערך טילי קרקע-אוויר בגזרת מצרים לאחר מטס ההכנה, ולהסיט את מאמצי חיל האוויר לתקיפת המערך הסורי (בהתאם לתוכנית 'דוגמן ב5'; והשנייה, להטיל את אוגדת העתודה המטכ"לית 146 לפיקוד הצפון. בבוקר יצאה אוגדה זו עם חטיבת השריון 205, עם חטיבה ממוכנת 670 ועם גדוד הסיור האוגדתי ממחנותיה שבאזור ירושלים ונעה צפונה לדרום הכינרת, מרבייתה על זחלים. עם ההגעה בשעות הערב התארגנו הכוחות ללחימה בצירים העולים לדרום הגולן.

קרבות היום עמדו בסימן כניסת חטיבות המילואים ללחימה ממרחב נפאח' ודרומה וחלוקת הרמה לשתי גזרות אוגדתיות החל מצהורי היום - אוגדה 36 מקו נפאח'-קוניטרה וצפונה ואוגדה 210 בדרום.

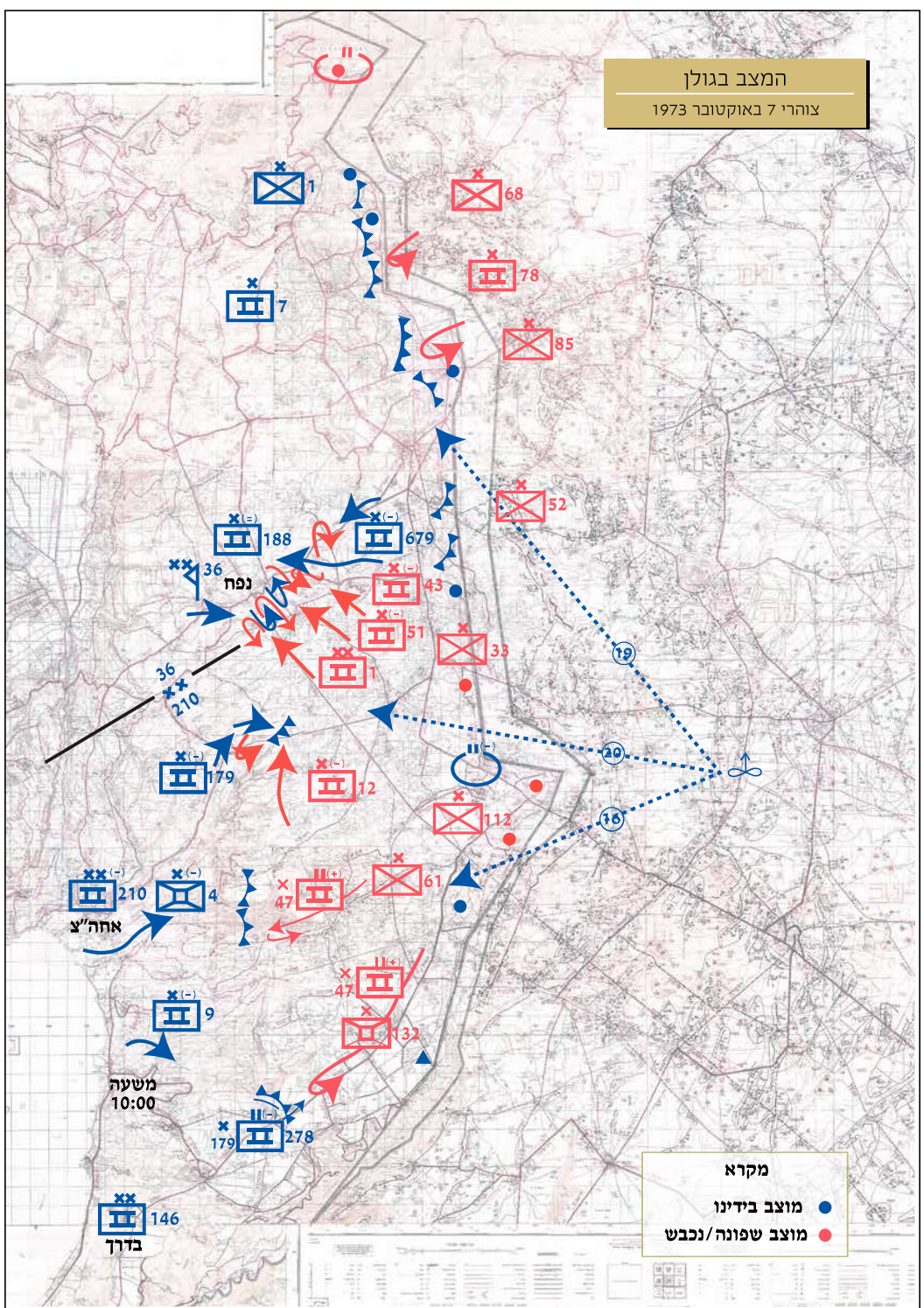
בבוקר קיבל אנד ארטילרי 212 של אוגדה 36 את האחריות להפעלת הארטילריה בגולן. במהלך היום הצטברו יחידות ארטילריה בצפון הגולן, ועם ערב כבר עמד סדר הכוחות הארטילרי על כעשרה גדודים. מעלות השחר המשיכה דיוויזיה 7 בניסיונות להבקיע בגזרת חרמונית-קוניטרה, אולם בקרבות מטווחים קצרים הדפו אותם טנקי חטיבה 7, במרחב בסייע מסיבי של יחידות ארטילריה. במרחב נפאח' לחמו שרידי חטיבה 188 - לצד כוחות מחטיבה 179 ומחטיבה 679 שהגיעו בשעות הבוקר והצהריים - בכוחות דיוויזיות 9 ו-1 שניסו להשתלט על מרכז הגולן. במהלך היום נערכו התקפות והתקפות נגד ממזרח למחנה נפאח', שכוחותינו נטשו לזמן מה. מפקד חטיבה 188, שפיקד על טנקים בודדים בניסיון לבלום את הסורים בגזרת ציר הנפט שמדרום לנפאח', נהרג בקרב, ועימו נפלו סגנו, קצין האג"ם ולוחמים נוספים. חטיבה 188, ששדרת הפיקוד שלה נפגעה, חדלה לתפקד כחטיבה.

מטוס עיט מעל כוחות צה"ל ברמת הגולן, 8 באוקטובר

גדס"ר 134 עולה לרמת הגולן, 7 באוקטובר

ביקור הרטמכ"ל בחמ"ל פיקוד הצפון - יושבים מימין: טגן מפקד הפיקוד, אלוף, יקותיאל אדם (חובש כומתה), ועוזר אלוף הפיקוד, אל"ם יששכר שדמי; עומדים מאחוריהם (מימין לשמאל) - עוזר ויצמן והרטמכ"ל, רא"ל דוד אלעזר; יושב משמאל - אלוף הפיקוד, יצחק חופי

למטה: טגן שרמן אס-50 עולה לחזית ברמת הגולן

בתחתית העמוד: הלחימה ברמת הגולן - התקדמות טור טנקי שוט וגי"פי סיור; לצד הדרך משמאל - נגמ"ש ביי"ט אר פנוע

ונלחם בכוחות סוריים מחטיבה 47 במרחב מזרעת קוניטרה, כ-2 ק"מ ממערב לציר המפלים. הצטרף אליו גדוד 95 מחטיבה 4, שקיבלה את האחריות לאזור. עד הערב נהדפו הסורים מזרחית לציר המפלים.

בדרום הרמה, בשעה 11:00 לערך, נכנס גדוד 278 מוקטן מחטיבה 179 לקרבות עם כוחות חטיבה 132 שנעו לכיוון מצר אליעל. בשעות אחרי הצהריים הצטרף אליו גדוד 377 מחטיבה 9. שני הגדודים, בפיקוד מח"ט 9, הדפו את הסורים לאזור רמת מגשימים. עם סיום קרבות היום נכנסו גדודי הטנקים לחניון על בסיס ציר 'ציצית' ותעלת הנ"ט.

בדרום הגולן פונו הכוחות שבתל פרס לכיוון מורד גמלא. בגלל בעיות בתיאום פתחו טנקים מגזרת מעלה גמלא באש לעבר הכוחות הנסוגים וגרמו לנפגעים. במזרח יצאה חטיבת טנקים עיראקית על מובילים לכיוון סוריה, חטיבה ממוכנת נוספת יצאה בליל 6-7 באוקטובר והיתה בדרכה לסוריה.

לאחר התלכטיות שנמשכו במהלך כל היום, אם להיערך בקו שני בפאתי הרמה ועל קו הירדן או לצאת למתקפת נגד, בשעה 20:20 הכריע אלוף הפיקוד - לאוגדות 146 ו-210 ניתנו פקודות למתקפת נגד מדרום בבוקר 8 באוקטובר, ולאוגדה 36 בצפון ניתנה פקודה להמשיך לבלום את כוחות האויב.

חפ"ק חטיבה 7: מימין ומאחור הקשר"ח, רס"ן שלום סטולרוב; לפניו הקמ"ן, אילן סהר; במרכז המח"ט, אל"ם ינוש בריגל; משמאל מאחור קצין האג"מ, חגי רגב

סג"ם בני חנוני על נגמ"ש ביי"ט אר-152 בדרך לתל אֶסקי כדי לנסות לחלץ את הלוחמים המכותרים עלידי הסורים, בוקר 7 באוקטובר

בשעה 14:00 לערך הופנה מפקד חטיבה 679 עם כוחותיו, שהגיעו למרחב עין זיוון-קוניטרה, מערבה לכיוון נפאח. בשעה 15:30 בתל יוספון-תל שיפון הפתיע כוח קטן מחטיבה 679 (15 טנקים) את חטיבה 91 הסורית שבמרחב סינדיאנה. טנקים בודדים של חטיבה 679, שהגיעו באקראי למרחב סדנת נפאח, הדפו כוחות סוריים שהתקדמו עד גדרות המחנה. בשעה 17:17 נכתב ביומן הפיקוד, שנודע למודיעין שלכוחות הסוריים ניתנה פקודת נסיגה ממרחב נפאח.

דרומה יותר פעלו שלוש חטיבות מילואים, שהגיעו בשעות הבוקר דרך גשר אריק והופנו למעלות רמת הגולן הדרומיים. גדוד 96 מחטיבה 179 עלה מגשר אריק בציר יהודייה ובשעה 05:30 נתקל בקוצבייה אג'ד'דה בטנקים מחטיבה 46 הסורית. בצוהריים הוכפף גס"ר 134 של אוגדה 36 למח"ט 179, שקיבל את האחריות למרחב קוצבייה אג'ד'דה, ועד הצוהריים נהדפו הסורים לציר קק"ל. במעלה גמלא עלה ראשון גדוד המילואים 39 (חטיבה 188), ובצוהריים נתקל

רק"ם סורי נטוש, טנק הפוך וגשר טנקים מפורק בעמק הבכא

מתקפת נגד

בשעה 08:30 החל מבצע 'גיל', מתקפת נגד של כוחות פיקוד הצפון ברמת הגולן. זו תוכננה כ"הר בימין - שמור בשמאל", כלומר, מנגנה בגזרה הצפונית על ידי אוגדה 36 ומתקפה בדרום הרמה על ידי אוגדות 146 ו-210. התקפה התבססה על מאמץ מרכזי של אוגדה 146 בפיקודו של תא"ל משה פלד. האוגדה עלתה לגולן בשני צירים: ציר אל-על-רפיד שבו התנהל המאמץ המרכזי, וציר מעלה גמלא-תל פרס שבו התנהל המאמץ המשני. מפקד האוגדה נע עם כוח המאמץ העיקרי, שכלל את חטיבת השריון 205 בפיקודו של אל"ם יוסי פלד, חטיבה ממוכנת 9 בפיקודו של אל"ם מרדכי בן-פורת (הייתה שייכת במקורה לאוגדה 210) וחטיבה ממוכנת 670 בפיקודו של אל"ם גדעון גורדון. שפעלה על זחל"מים. באגד הארטילרי האוגדתי היו שני גדודי תותחים בינוניים (גד"ב) וגדוד תותחי שדה (גד"ש) מתנייעים, וגד"כ 160 מ"מ וגדוד 120 מ"מ. שני הגד"בים היו בציר מעלה גמלא, והגד"ש המתנייע נע בצמוד לחטיבה 205. האגד נע עם המאמץ העיקרי. תא"ל אברהם רותם, סגן מפקד האוגדה, פיקד על המאמץ המשני, ושכלל את החטיבה הממוכנת 4 בפיקודו של אל"ם יעקב דוד (הייתה שייכת במקורה לאוגדה 210), שהיו לה 66 טנקי שרמן ושוש וסוללת תותחים אחת. בד בבד תקפה אוגדה 210, בפיקודו של אלוף דן לנר, במאמץ נוסף בציר יהודייה-ח'ושניה. אוגדה 36, בפיקודו של תא"ל רפאל איתן, כלמה באותה שעה בשארית כוחה את המתקפה הסורית הכבדה בפתחת קוניטרה.

הכוחות הסוריים שעמדו מול אוגדה 146 כללו את חטיבת הטנקים 47, את החטיבה הממוכנת 132 ואת כוחות הח"ר מחטיבות 122 ו-61; חלקם מאורגנים במגנני נ"ט. הכוחות הללו הסתייעו בכ-100 קנים ארטילריים. באותו בוקר הטילו הסורים למערכה גם את חטיבת הטנקים 76, שמשיתמה הייתה לאבטח את האגף הדרומי של דיוויזיית השריון 1, שהתפרסה מצפון לח'ושניה. בשעה 07:00 נכנסה חטיבה 4 למגע עם האויב שבמזרעת קוניטרה. בשעה 08:30 התקדמה חטיבה 9 וגברה על הכוחות הקדמיים של חטיבות 47 ו-132 הסוריות. בשעה 09:30 הגיעה עד קו נוב-אל-מא, וחטיבה 205 עברה להוביל. במועד זה הגיעה חטיבה 4 לציר קק"ל. בשעה 12:00 לערך הגיעו לתל איסאקי לוחמי גדוד הסיור 288, בפיקודו של סא"ל צבי דהב, שלחם תחת פיקוד חטיבת השריון 205, וחילצו את הלוחמים הנצורים שהסתתרו בבונקר המוצב. חטיבה 4 הגיעה אל מעבר למזרעת קוניטרה. בקרבות אלה הושמד רובה של חטיבת השריון 47 הסורית. בצורהיים הגיעה חטיבה 205 לגבעת ג'וחדר. פלוגת הג'יפים, עם החרמ"ש מהגדס"ר, תקפה את הגבעה ממזרח. אך אף שהסורים נסוגו ממנה, החטיבה לא נאחזה בה. אחר הצהריים המשיכה האוגדה לעבר צומת רפיד. במרחב שבין תל איסאקי לנח"ל גשור (ציר 'ציקדה'), נתקלו הכוחות במגנני נ"ט שהסורים הספיקו לתפוס מ"7 באוקטובר.

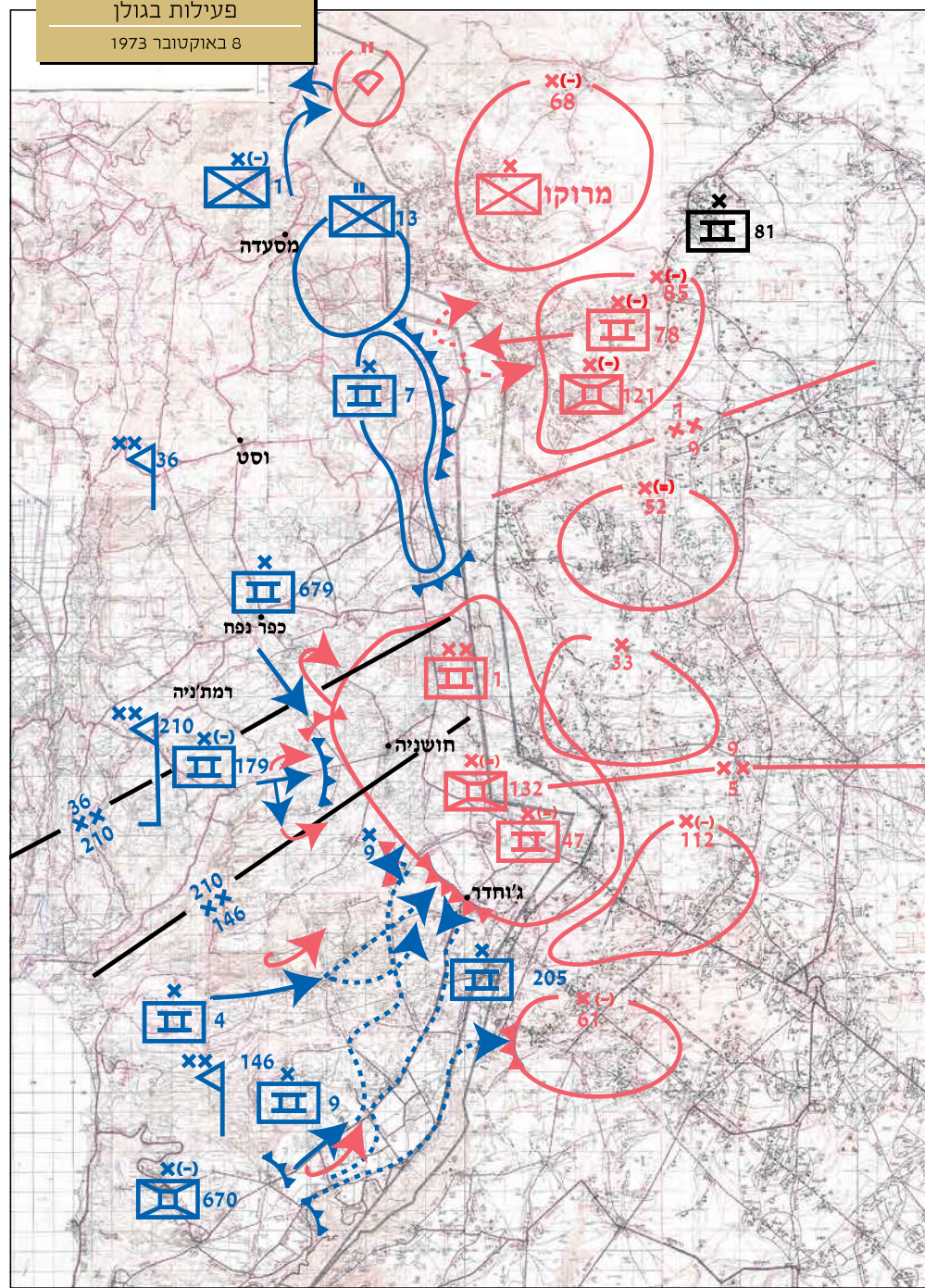
צמד טנקים מגדוד 61 של חטיבה 205 בדרך לכלימה בדרום רמת הגולן, 8 באוקטובר

עליית כוחות אוגדה 146 לרמת הגולן, 8 באוקטובר

פעילות בגולן

8 באוקטובר 1973

קרבות הבלימה של חטיבה 7 בצפון הגולן

אל"ם יוש ברגל, מפקד חטיבה 7

בשלושה קרבות עיקריים במהלך 6-9 באוקטובר ניסתה דיוויזיית החי"ר הממוכנת 7 הסורית לפרוץ למרחב צפון רמת הגולן ובלמה על ידי חטיבה 7. אזור הקרבות, מרחב פתחת קוניטרה - מצפון לקוניטרה ועד לתל חרמונית - זכה לכינוי 'עמק הבכא' (התלים, פ"ד, ז), שניתן לו על ידי כתב עיתון 'במחנה' רנן שור.

בפרוץ הלחימה כללו כוחות המגן בגזרה זו לוחמי חי"ר מגדוד 13 של חטיבת גולני, שאישו את מוצב 107, וטנקי גדוד 74 מחטיבה 188. כוחות אלו היו הראשונים לבלום את התקפת חטיבת החי"ר 85 הסורית עד הגעת שני גדודים נוספים, 75 ו-77 מחטיבת השריון 7, לסייע במאמצי הבלימה בגזרה. במהלך הלילה תוגבר מערך חטיבה 7 גם בגדוד 71 ובגדוד 74 מחטיבה 188. הקרב הראשון נמשך עד שחר 7 באוקטובר, עם נפגעים רבים לשני הצדדים. עם בוקר חודשה ההתקפה הסורית, ולקרב הוטלו 2 חטיבות סוריות נוספות - הממוכנת 121 והטנקים 78. הללו נבלמו בסביבות השעה 10:00.

למעלה: מפגש מפקדים להעברת האחריות על גזרת עמק הבכא - סא"ל אביגדור קהלני, מג"ד 77 (מימין) וסא"ל יוס אלדר, מג"ד 8, באוקטובר בצוהריים

מימין: צוות הטנק של מפקד גדוד 77, סא"ל אביגדור קהלני (במרכז התמונה)

לאחר הפוגה של יממה, עשו הסורים ב-9 באוקטובר מאמץ מרוכז אחרון, שכלל את חטיבה 81 מדיוויזיית הטנקים 3 וגדוד טנקים מכוח ריפעת אסד. בשעות הבוקר הסתערו יותר ממאה טנקי טי-62 ועשרות נגמ"שים על עמדות חטיבה 7 לאחר הפגזה ארטילרית כבדה. שיא ההתקפה היה בשעה 10:00 לערך, ועיקר מאמץ הבלימה הוטל על גדוד 77. רק לאחר כשעה הצליח הגדוד, בסיוע ארטילריה וכוחות נוספים ובהם כוח בן-חנן - שכלל 11 טנקים וצוותי טנקים מלוחמי חטיבה 188, לייצב את העמדות ולהכריע את הקרב.

למעלה: סא"ל יוסי בן חנו, מפקד 'כוח בן חנו', שסייע למאמצי הבלימה ב-9 באוקטובר

מימין: טנקים ונגמ"שים סוריים פנועים בסמוך לתלעת הני"ט בגזרת עמק הבכא

לאחר שהתארגנה נשלחה חטיבה 9 לאבטח את האגף הצפוני. היא נעה מציר קק"ל לנח"ל גשור. לפנות ערב נתקלה לפתע במגנן אויב שפתח באש תותחני ג'ט מטווח 1,000 מ'. תוך 20 דקות חוסל המגנן ובו 24 תותחני ג'ט. עד הערב הגיעו כוחות האוגדה לעמדות השולטות על ציר הנפט, ובלילה חנו מדרום-מערב לגבעה.

בבוקר 8 באוקטובר מנתה אוגדה 210 רק את חטיבת הטנקים 179 המוקטנת (כארבעים טנקים בלבד). בכוחות קטנים היא בלמה את הסורים בקרבות מקומיים על הגבעות שממערב לציר הנפט, באזור אל-משא-סלוקיה. נוסף על כך, בשעות הערב סילקה כוחות סוריים קטנים שהתמקמו בתל עמרה והטרידו את התנועה בכביש יהודייה.

אוגדה 36 הגנה בגזרה הצפונית בשני מאמצים: העיקרי, בלימת המתקפה הסורית בחצות הלילה בפתחת קוניטרה וצפונה משם על ידי חטיבה 7 וחטיבה 1; המשני, השתלבות במתקפת-הנגד הפיקודית והתקפה דרומה בציר הנפט ובציר תל יוסיפון-חי'שנייה (ציר 'פלא')

בידי חטיבה 679, שהתארגנה מחדש בשלושת הגדודים (36 טנקים). מהבוקר עמדה החטיבה בלחץ כבד מגזרת סינדיאנה. גדוד 289, שלחם באזור המחצבה שממזרח לנפאח, הופנה בשעה 10:00 לבלימה בציר הנפט, אך נתקל בכוחות עדיפים שפרצו את מערכו והתקדמו לעבר נפאח. המח"ט הוציא את גדוד 57 מ'הקו הסגול' וסמ את הפריצה בעזרת פלוגת תגבורת מחטיבה 7, שתפסה את תל עכאס ממערב לציר הנפט. עם התפתחות מתקפת-הנגד הפיקודית פחת הלחץ על חטיבה 679, והיא הצליחה להדוף את טנקי דיוויזייה 1 דרומה עד לדמת'נייה, אבל אחר הצהריים נתקלה בהתנגדות עזה, ונאלצה לסגת שוב לאזור סינדיאנה.

בתפתחת קוניטרה תקפו כוחות מהדיוויזיה המשוריינת 3, תחת פיקוד דיוויזייה 7. אוגדה 36 נאלצה לתגבר את חטיבה 7 בפלוגה שהחזיקה בעתודה (חמישה טנקים מחטיבה 679). למעשה, למרות חששות הפיקוד שדרש סיוע אווירי דחוף, נבלם לחץ הסורים באזור מוצב 110-קוניטרה בכוח פלוגתי של שבעה טנקים.

עד 7 באוקטובר בערב ריכז גדוד השריון הפיקודי (גש"פ) 181 כ-30 טנקים בבית המכס העליון והוכפף לאוגדה 36. בבוקר 8 באוקטובר החל לרוקן משני עברי הכביש המרכזי לעבר נפאח (ציר 'יבשה'). לאחר 08:00 בא הגש"פ במגע עם 15 כלי רק"ם של האויב שחדרו עד 'צקלג' 48 באזור עין סמסם-צנובר והתקדמו למחנה 'רדן', מרכז התחזוקה הקדמי בגולן. לאחר חילופי אש, שנמשכו עד הצהריים, נהדף האויב. באותו יום נכשל הניסיון לכבוש מחדש את מוצב החרמון.

הניסיון לכבוש את כתף חרמון

ב־7 באוקטובר בשעות הבוקר, בעודו מנהל את קרב ההגנה על מוצבים 105-104, חזר וביקש מח"ט גולני, אל"ם אמיר דרורי, מהפיקוד אישור לתקוף את הכוחות הסוריים שבכתף חרמון ולחבור למוצב הישראלי כדי לחלץ את הלכודים בו, אך נענה בשלילה.

כשבשחר 8 באוקטובר פגש אל"ם דרורי את שני הניצולים האחרונים שהגיעו מהמוצב הישראלי למוצב 103, שמע מפייהם שעדיין נותרו במוצב כמה עשרות חיילים, וחשב שיש לתקוף מייד כדי לחלצם. בשעה 06:47 התקשר דרורי באלחוט לאלוף הפיקוד, עדכן על אודות הניצולים שהגיעו למגדל שמש וביקש אישור לתקוף בחרמון. אלוף חופי אישר, ונערך נוהל קרב חפוז מאוד. המח"ט החליט לנוע בשני צירים: כוח רגלי בפיקוד מג"ד 51 ובהרכב פלוגה ב' מגדוד 51 ומחצית פלס"ר 1 טפס על כתף חרמון שממזרח לכביש, וכוח ממונע בפיקוד מג"ד 17 ובהרכב שתי פלוגות על "חל"מים ושני טנקים מגדוד 71 ינוע על ציר הכביש.

הכוח הרגלי, שהחל לטפס בשעה 08:15 בשביל העולה לחרמון, נתקל בשעה 09:45 לערך בגדוד קומנדו 183, שהיה ערוך להגנה חפוזת על נ"ג 1,614. לאחר קרב שנמשך עד לשעה 14:30 לערך, הצליח הכוח לכבוש את הגבעה בסיוע ארטילרי וביסויע של כוח מחלקתי מגדוד 17, שהתמוקם כבסיס אש מצפון לו. בתום ההסתערות הוברר שרוב הסורים כבר נסוגו מהגבעה. בשעה 10:00

לערך נתקל הכוח הממונע שמצפון ל"עיקול הטנק" במערך הקדמי של גדוד הצנחנים הסורי 82, שהיה מורכב מכוחות חסימה מצויידים בגשק נ"ט ובמחורזות מוקשים שהונחו על הכביש. בשעה 11:30 לערך, לאחר קרב קשה במרחב שבין "עיקול הטנק" לנ"ג 2,072, נאלץ המח"ט להסיג את הכוח לעבר "עיקול הטנק". פלוגת תגבור מגדוד 12, שהגיעה ל"עיקול הטנק", ופלוגה במא"ח 1, שהגיעה לרכבל התחתון במהלך הצוהריים, לא הספיקו להשתתף בקרב. בשעה 16:15 נסוגו כוחות גולני מ"עיקול הטנק". בקרב נהרגו 23 לוחמים ומפקדים, בהם מג"ד 17, 55 נפצעו. גופותיהם של שמונה חללים נותרו בשדה הקרב.

בעוד הקרב בחרמון מתנהל, הקצה אג"ם-מבצעים במטכ"ל את חטיבת חיר"ם 317, שהייתה חטיבת עתודה מטכ"לית. לכיבוש חרמון הסורי בפעולה מוסקת. בשל כישלון הקרב של חטיבת גולני בוטלה המשימה, וחטיבה 317 נשארה בצפון הגולן ככוח עתודה פיקודי.

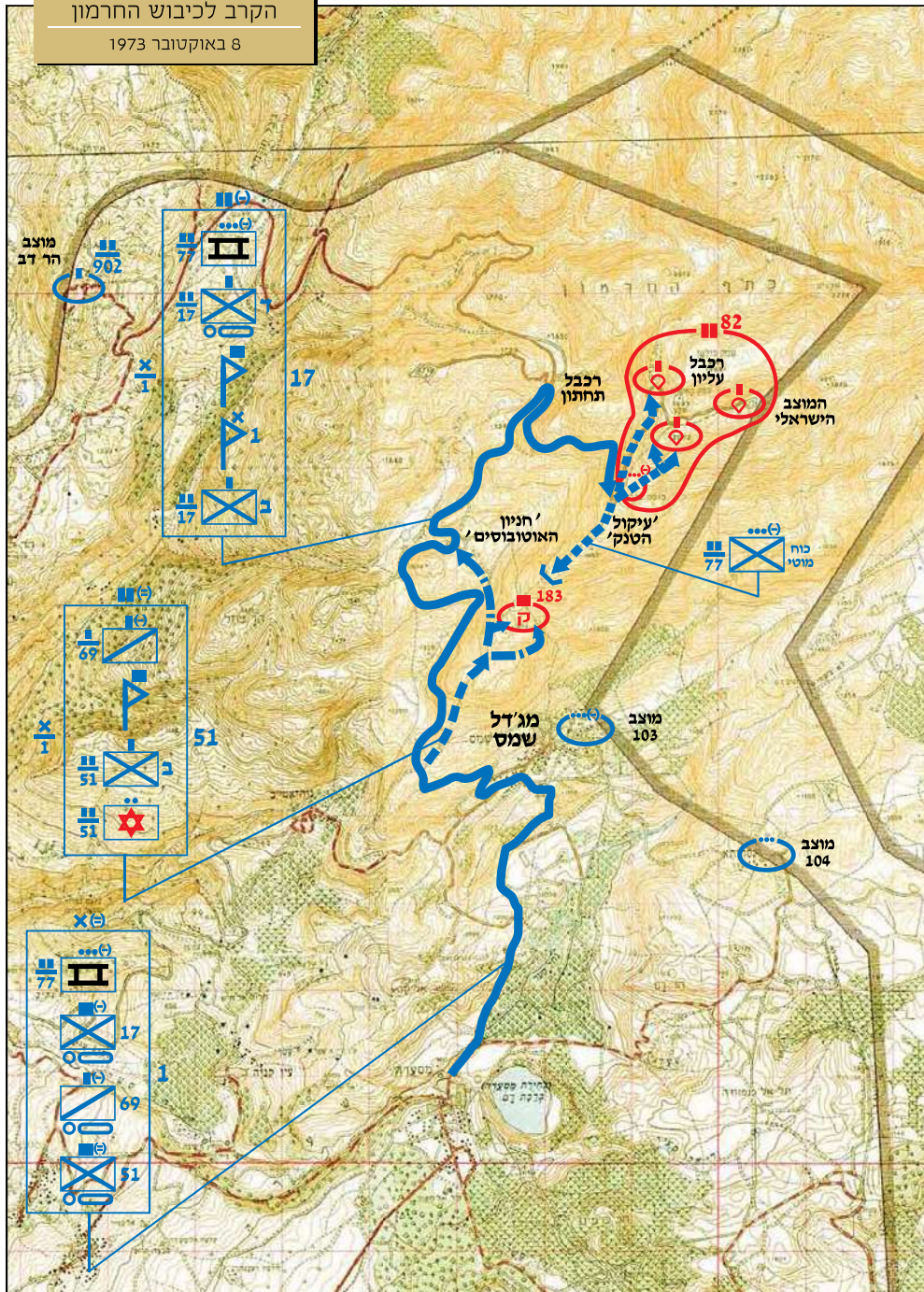
חוד הטור הממונע של גדוד 17 מתקדם לעבר הרכבל התחתון, 8 באוקטובר 9:00

חיילי גולני מתארגנים לתחילת הטיפוס אל כתף חרמון

הקרב לכיבוש חרמון

8 באוקטובר 1973

המשך קרבות הבלימה

בליל 8-9 באוקטובר לא נערכו קרבות. כל המאמצים הוקדשו להחזרת הרק"ם לכשירות ולהתארגנות מחדש של הכוחות המאולתרים.

ביומה השני של התקפת הנגד הצליחה אוגדה 146 להגיע לציר רפיד-ח'ושנייה לאחר שכבשה את השטחים החיוניים בתל א'ג'חדר ובתל פרס והדפה ניסיון התקפת-נגד של דיוויזיה 1 הסורית. חטיבה 9 אף פרצה לתוך מתחם ח'ושנייה. אוגדת 210, שלה הוכפפה חטיבה 679 בפקוד אורי אור, תקפה לעבר ח'ושנייה והגיעה לרמת-נייה ולצומת ח'ושנייה. אוגדה 36 בלמה בשארית כוחה את ניסיון הפריצה הגדול והמסוכן ביותר של השריון הסורי בפתחת קוניטרה, שהתבסס על כוחות דיוויזיות 7 ו-3.

השכם בבוקר נעשה מאמץ מטכ"לי סורי, שנועד לסייע להתקדמות שתי הדיוויזיות האלה על ידי אילוף אוגדה 36 להקצות כוחות מהחזית כדי להגן על עורפה. נשלחו 12 מסוקים מיי"ס סוריים עם חיילי 'הכוחות המיוחדים' כדי להנחיתם בשלוש נקודות לאורך ציר קוניטרה-נפאח, בעורף אוגדה 36. המסוקים טסו בשלוש רביעיות וחדרו לשטחנו לאורך כביש קוניטרה-אחמדייה. שני מסוקים מהרביעייה הראשונה הופלו באש טנקי גדוד 77 מחטיבה 7; שני הנותרים חזרו בלי להנחית כוחות הרביעייה השנייה הייתה אמורה להנחית כוחות ליד נפאח. אחד המסוקים הופל באש שירו כוחות מאגד ארטילרי 282. המסוקים הנותרים הצליחו להנחית כ-60 חיילי קומנדו או חיילי 'צאעקה' מצפון לכפר נפאח. בקרב שהתנהל במקום עד לשעה 11:00 לערך חיסלו לוחמי סירת מטכ"ל, בסיוע לוחמי פלוגה ג' מגדוד 51, את כל החיילים הסוריים למעט אחד שנשבה. שני לוחמי הסירת וארבעה לוחמי גולני נפלו בקרב.

בפתחת קוניטרה תקפו הסורים את עמדות חטיבה 7 בדיוויזיה 7 מתוגברת בחטיבת טנקים 81 מדיוויזיה 3, שהייתה מצוידת בטנקי טי"62. הם הצליחו להתקדם במישור שמדרום-מזרח לתל חרמונית ולואדי מרג' א'שבך שממזרח לתל, ואיימו לפרוץ לעבר קיבוץ אלרום. בקרב הצמוד מטווחים קצרים גברו הטנקים הישראליים על הסוריים, והדפו אותם בעזרתו של גדוד טנקים 71, שהוחש לעזרה מצפון החרמונית. בשעה 10:30, כאשר חלק מטנקי הגדוד היו ריקים מתחמושת וחלקם כבר נסוגו, הגיע 'כוח ברח'ני' ובו 11 טנקים לסייע בהטיית הכף. בלחימה הסתיימה חטיבה 7 בגיחות חיל האוויר ובאש של 21 סוללות ארטילריה שהפעיל רס"ן אריה מזרחי, מפקד הסיוע של חטיבה 7. הסורים נשברו ראשונים ונסוגו.

באותו בוקר נשלח כוח מגדוד 12, רכוב על זחל"מים, לבלום גדוד קומנדו סורי שניסה לתקוף חזיתית את תל חרמונית ולאגף את כוחות חטיבה 7 מצפון כדי לנסות להכריעם מהעורף. בקרב שנערך בפאחי הכפר הדרוזי בוקעא'ת נהרגו מג"ד 12 ועוד חמישה מפקדים ולוחמים. פלס"ר 7, שסייע לגדוד 12 להכריע את הכוח הסורי, ולאחר מכן פינה את הנפגעים, נתקל בכוח של אנשי קומנדו סוריים מדרום-מזרח לבוקעא'ת והסתער לעברו. בקרב נפלו 23 מלוחמי הפלס"ר ובהם המפקד.

טנקים מגדוד 71 מצטרפים לגדוד 77, 9 באוקטובר

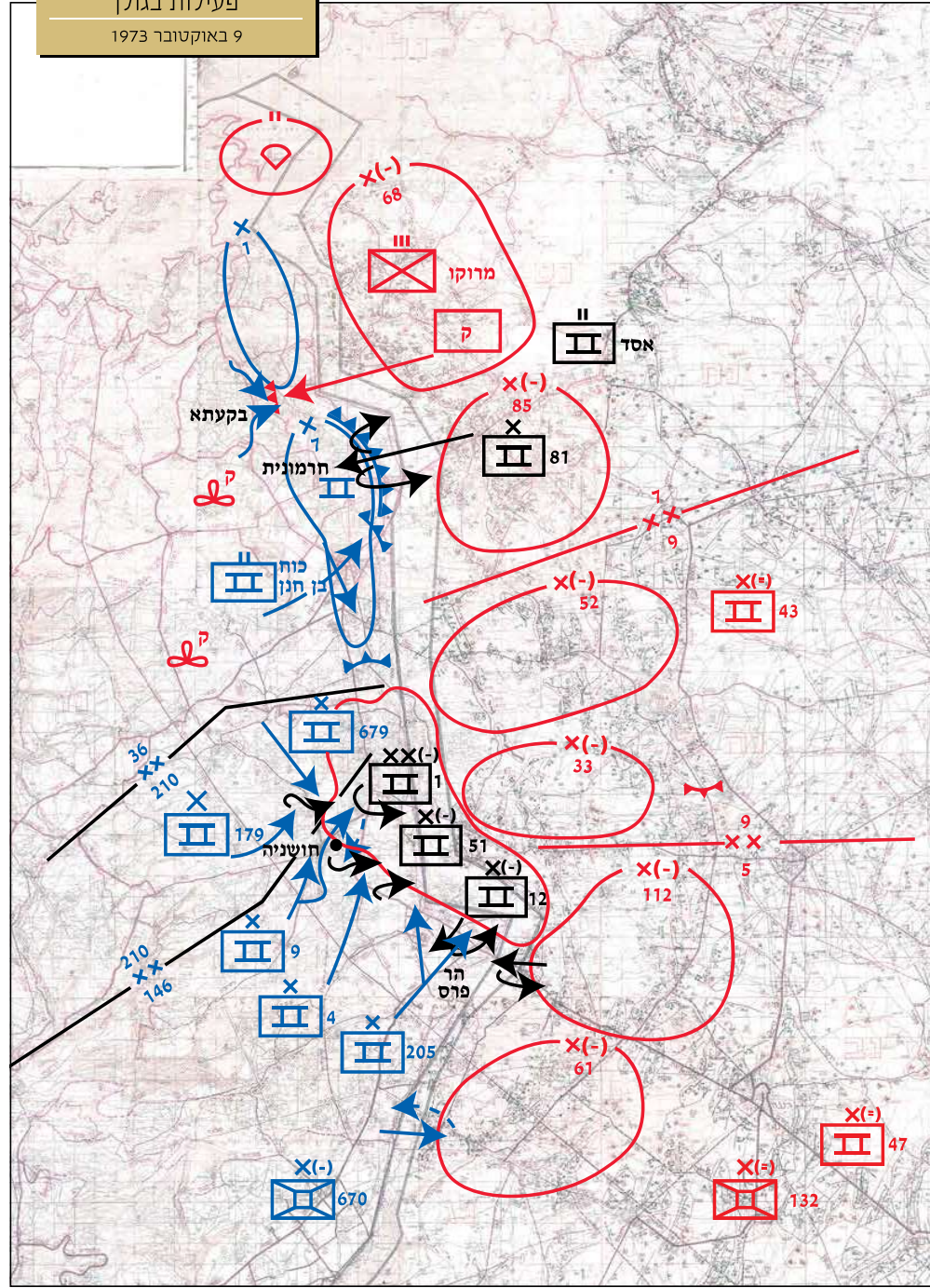

תגבורת לוחמים בדרך לרמת הגולן

חטיבה 679 - תדריך מפקדים לפני קרב ההבקעה ברכס הצופה על תאן ארנבה. מימין לשמאל: מג"ד 93 חיים דנון; עמוס בן דוד; המוח"ט, אל"ם אורי אור; מג"ד 57 רס"ן משה הראל

פעילות בגולן
9 באוקטובר 1973

הדיפת הסורים מרמת הגולן

כוונת פיקוד הצפון ליום זה הייתה: "יסיים את ההשתלטות עד 'הקו הסגול' ויבצע מחטף באזור כודנה". על פי התוכנית נועדו אוגדות 146 ו-210 לסגור על כוֹדְנָה מדרום ומצפון. אוגדה 210, שנתקלה בהתנגדות מועטה, הקדימה להגיע ליעדה. לקראת 08:00 תפסה חטיבה 679 עמדות חיפוי לעבר ח'ושנייה ולעבר רכס מוצב 110, וחטיבה 179 טיהרה את כל הרכס באמצעות גזס"ר 134. ההתקדמות נמשכה לאורך ציר קוניטרה-רפיד ('רשת') ועל הרכס. בשעה 09:00 הגיעה חטיבה 179 לתל עֶכְשָה ועצרה מחשש שתפגע בכוחות אוגדה 146, שהיו אמורים לנוע על ציר כוֹדְנָה. ייתכן שבעצירת אוגדה 210 הוחמצה ההזדמנות לעלות על תל כוֹדְנָה בתנופת ההתקדמות. לקראת השעה 12:00 הורה הפיקוד לאוגדה להתקדם מעבר ל'קו הסגול'. מפקד האוגדה הציע לדחות תוכנית זו, בטענה שעמדותיו על 'הקו הסגול' שולטות על כל המרחב מזרחה ואילו הצומת וסביבתו בשטח נחות. הפיקוד אישר זאת. אוגדה 210 ניצבה מצפון לציר כוֹדְנָה, שעה שאוגדה 146 תקפה לעבר תילי כוֹדְנָה מדרום וממערב. עם בוקר תקפה חטיבה 205, הגיעה אל תל אֶי־צַבַח ואל סגול 328, אבל סגנה התקפת נגד חזקה שאילצה את החטיבה לסגת אחר הצהריים ל'ציר המערב' ('רעה') ולציר רפיד-ח'ושנייה.

חיילים סוריים נכנעים, צפון רמת הגולן, 10 באוקטובר

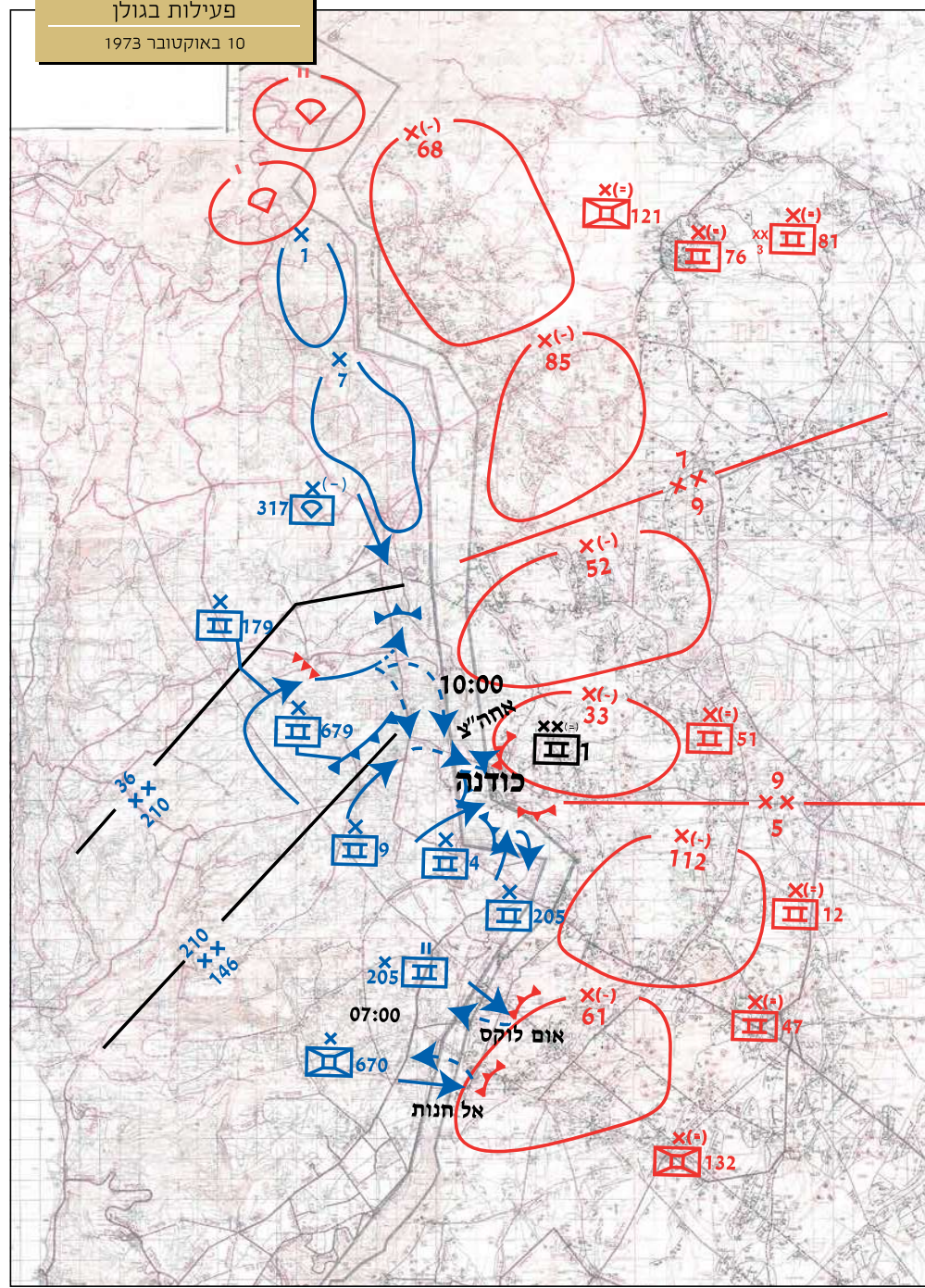
חטיבה 9 כבשה שוב את ח'ושנייה. הגיעה לתל פזרה בשעה 09:00, ותפסה את מסעפי הכבישים לח'ושנייה ולכוֹדְנָה. בהתקפת נגד רגלית הצליחו הסורים לכבוש את תל פזרה, אך החטיבה כבשה אותו שוב כעבור זמן מה ועלתה בציר 'טרזיה'. היא הגיעה ל'קו הסגול' בצורה יציבה בלבד. חטיבה 4 כבשה את רכס המוצבים 111-112. מעמדותיה שלטה על גזרת חטיבה 205 וסייעה לה בעת הקרב באזור תל אֶי־צַבַח. וכן שלטה על ציר כוֹדְנָה מדרום. ניסיונות חטיבות 205, 670 ו-4 לכבוש שטחים ממזרח ל'קו הסגול' נתקלו בהתנגדות של הכוחות הסוריים ששבו למערכיהם, הנחיתו ארטילריה כבדה וירו מטחי נ"ט עזים. מפקד האוגדה ביטל את הפקודה והורה לחזור ל'קו הסגול', שם התנהל קרב אש עד הערב. מאמץ המתקפה הסורי בפתחת קוניטרה נשבר לחלוטין ביום ג', 9 באוקטובר, אבל אוגדה 36 עדיין לא ידעה זאת. ב-10 באוקטובר המשיכה חטיבה 7 לחלוש על 'הקו הסגול' מעמדותיה - מתל חרמונית עד ה'בוסטר' - והחלה בפעולות עד 'הקו הסגול', כגון חבירה אל מוצבים ואל כוחות קדמיים, טריקה אחר גנדרים, חיסול שרידי אויב וטיהור קוניטרה. בסיום יום הלחימה של 10 באוקטובר השתלטו כוחות פיקוד הצפון שוב על כל הגולן ועל 'הקו הסגול'. רק כתף חרמון נותרה בידי הסורים. במהלך היום החלו המטכ"ל, פיקוד הצפון והכוחות הלוחמים להיערך להבקעה לשטח סוריה.

גזס"ר 134, שפעל תחת חטיבה 179, בעת שחרור מוצב 110, 10 באוקטובר

פעילות בגולן

10 באוקטובר 1973

ההבקעה לשטח סוריה

גזרת ההבקעה נבחרה באזור גבעי ומיוער, מצפון למוצב 105, שבו מוקשים היו המכשול העיקרי. הועדף ציר בעל קשיים קרקעיים שבו העירכות האיוב דלה באופן יחסי, מתוך חיפוש "הקו הפחות צפוי" לאיוב. התוכנית הייתה שאוגדה 36 תפרוץ בציר ג'ובתא אל-חשב, ותתקדם אל מזרעת בית ג'ן ואל טעסע; אוגדה 210 תפרוץ בעקבות אוגדה 36 או תבקיע בדירוג בציר הכביש הראשי קוניטרה-טעסע (ציר 'אמריקה') שבגזרת ח'אן אַרְנֶבָה, תתקדם לסעסע ותתכונן לסוב לדרום-מזרח, לעבר נַנְרָה; אוגדה 146 תגן בגזרה הדרומית.

לצורך המתקפה רוכזו 15 גדודי ארטילריה: להתקפת אוגדה 36 רוכזו עשרה גדודי חת"ם באגד ארטילרי 212; ולטובת אוגדה 210 רוכזו חמישה גדודים באגד 282. עוצמת הטנקים של הפיקוד הגיעה לכ-400, לעומת ההערכה של 300-400 טנקים סוריים.

אוגדה 36 כללה את חטיבה 7 (כ־100 טנקים) ואת חטיבת גולני (שלושה גדודים). כוחותיה חדרו לשטח הסורי בשעה 11:15 והתקדמו במהירות ובקלות רבה מהצפוי. המאמץ הצפוני הבקיע באזור מוצב 104, והשתלט לאחר קרב על תל אלי-אחמר ('אדום 4775') ועל צומת חדר ('צין'- 'צ'פה'). מכאן נעה הכוחות בכביש למזרעת בית ג'ן ('ציר צ'ין'), בעוד 20-30 טנקי אויב מהחטיבה המרוקאית מנסים להשהותם. עד הערב הצליחו גדוד 77 ו'כוח כ' לתפוס שטחים ששלטו על מזרעת בית ג'ן ממערב ומדרום, וכוח מגודו ח"ר 12 נשלח לאבטחם. המאמץ הדרומי של חטיבה 7 התייצב על דרך המוצבים הסורית, נע מצפון לג'ובתא אל-חשב ועד הערב השתלט על הכפר חלס ועל המחנות שלידו. חטיבת גולני נעה בעקבותיו וטיהרה את השטח. חיל האוויר סייע לפגוע בכוחות הסוריים בגזרת הפריצה ותל דוהר. אבדות אוגדה בהבקעה היו קלות יחסית. בשעות הבוקר התקבלו דיווחים ראשוניים על בריחת חיילים סוריים בגזרה הצפונית. הרמטכ"ל דחק באלוף הפיקוד לנצל את ההצלחה.

אוגדה 210 החלה להתקדם בשעה 13:00 מדרום לאוגדה 36, על ציר 'אמריקה' כשתחת פיקודה חטיבות 679 ו-179. בצוהריים הועברה אליה גם חטיבה 9 מאוגדה 146. כבר בראשית התנועה של חטיבה 179 הונחתה עליה אש ארטילרית עזה. גודס"ר 134 התקדם במהירות, אך מדרום לתל אחמר ('סגול 4372'), בפגע מאש נ"ט רי-19 מתוך 20 הטנקים של הגדוד הוצאו מפעולה. גדוד פרץ במהירות על הכביש, איבד כליים, אבל שישה טנקים הצליחו להגיע לכפר ולצומת ח'אן אַרְנֶבָה-ג'בע ('אמריקה'- 'ציר צ'ין'). בשעה 15:00 הורה מפקד האוגדה למח"ט 679 להתקדם במהירות בכביש ולחפות גם על חילוץ נפגעי חטיבה 179. עד השעה 16:00 התקדמה החטיבה למסעף 'שבתאי', ממזרח לח'אן אַרְנֶבָה. עם רדת החשכה באה במגע עם טנקים סוריים שפעלו מצפון לתל שער וממסעף מַעֲיץ הצפוני ('אמריקה'- 'איר'). חטיבה 9 הגיעה בשעה 16:20 לצומת אחמד'ייה, בכשה את תל כ'רם עם חשכה, והגיעה למסעף 'רביד'- 'איר' בשעה 19:45. עם רדת החשכה נמצאו כוחות האוגדה בצומת ח'אן אַרְנֶבָה, במסעף 'אמריקה'- 'שבתאי' ובמסעף מַעֲיץ, אבל העיירה ח'אן אַרְנֶבָה עדיין לא טוהרה. כדי לפתוח את הציר נשלח גדוד ח"ר 104 לטהר את הכפר, וגדוד חרמ"ש 91 טיהר מדרום לכביש ובאטחם כלפי אום בוקטנה. בפריצה לח'אן אַרְנֶבָה נפגעו כ-40 טנקים; בחטיבה 179 נהרגו 23 לוחמים ונפגעו כ-50 נוספים.

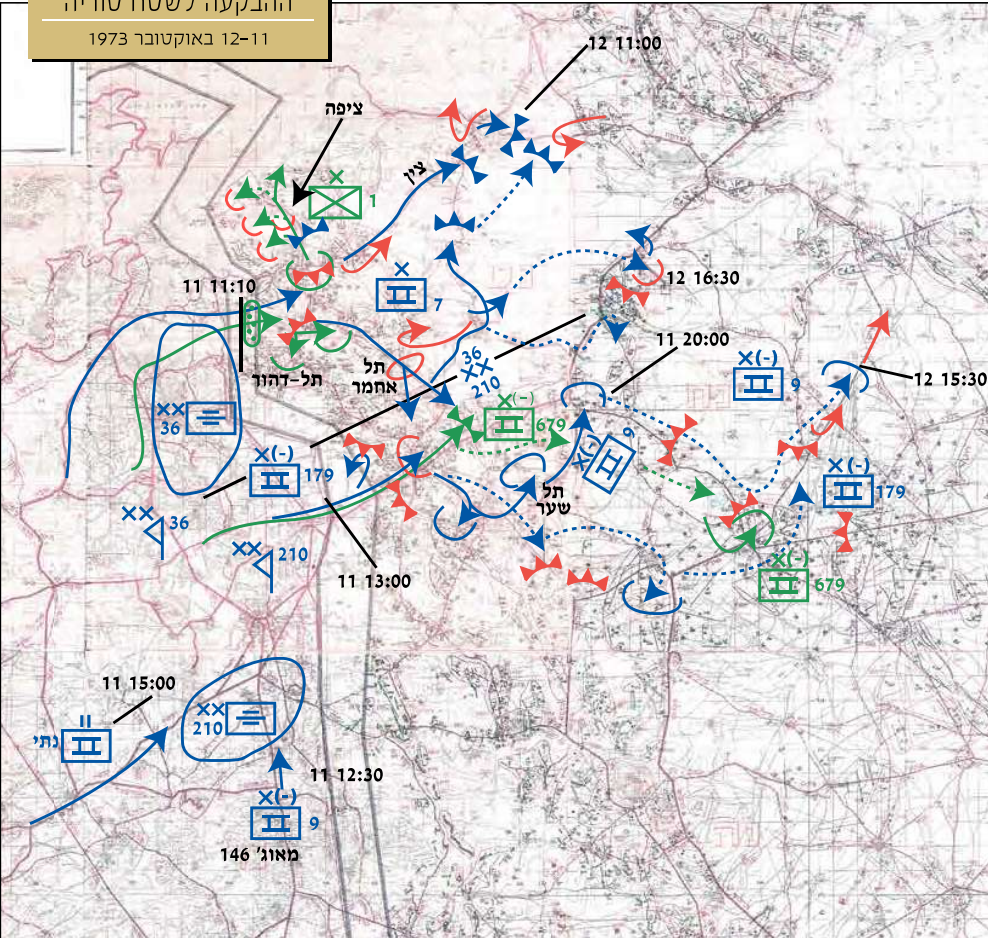

למעלה: טנקי 'כוח עמוס כ' על ציר 'צין' בדרך למזרעת בית ג'אן, 11 באוקטובר בתמונה האמצעית: טנק שוט מחטיבה 679 שנפגע בלחימה בציר 'אמריקה' בתמונה העליונה: טנק ג' של שרגא איבלר, שלחם תחת 'כוח בן חנן' מדרום לג'ובתא אל חשב. על הטנק כתוב: "טרמפ עם הפנתרים השחורים לדמשק, אביגדור מוקו"

חפ"ק אוגדה 210 - מימין - מפקד האוגדה, אלוף דן לנור; ברקע - שני טנקי שוט

ההבקעה לשטח סוריה

12-11 באוקטובר 1973

פעילות אווירית במתקפה

גיחות חיל האוויר הסורי			גיחות ח"א								
התקפה	הגנה	סה"כ	השתתפות בלחמת היבשה				השתתפות עומק				
			מתקפת האוויר	ש"ת	סה"כ	סינוע בחזית	סינוע עומק	תאריך			
336	336	-	358	44	90	42	48	224	3	221	11
540	395	145	322	135	53	11	42	134	4	130	12
876	731	145	680	179	143	53	90	358	7	351	סה"כ

סינוע ארטילרי להבקעה ב-11 אוק'		אבדות במטוסים			מקרא	
אש - הכנה	כ-4,800 פגז	תאריך	ח"א	ח"א הסורי	התקדמות כוחותינו	11 אוק'
אש - סינוע משעת ה-ש"ש	כ-3,200 פגז	11	8	2	חט' 1 / אוג' 36	→
סה"כ	כ-8,000 פגז	12	3	16	חט' 679 / אוג' 210	→
		סה"כ	11	18		

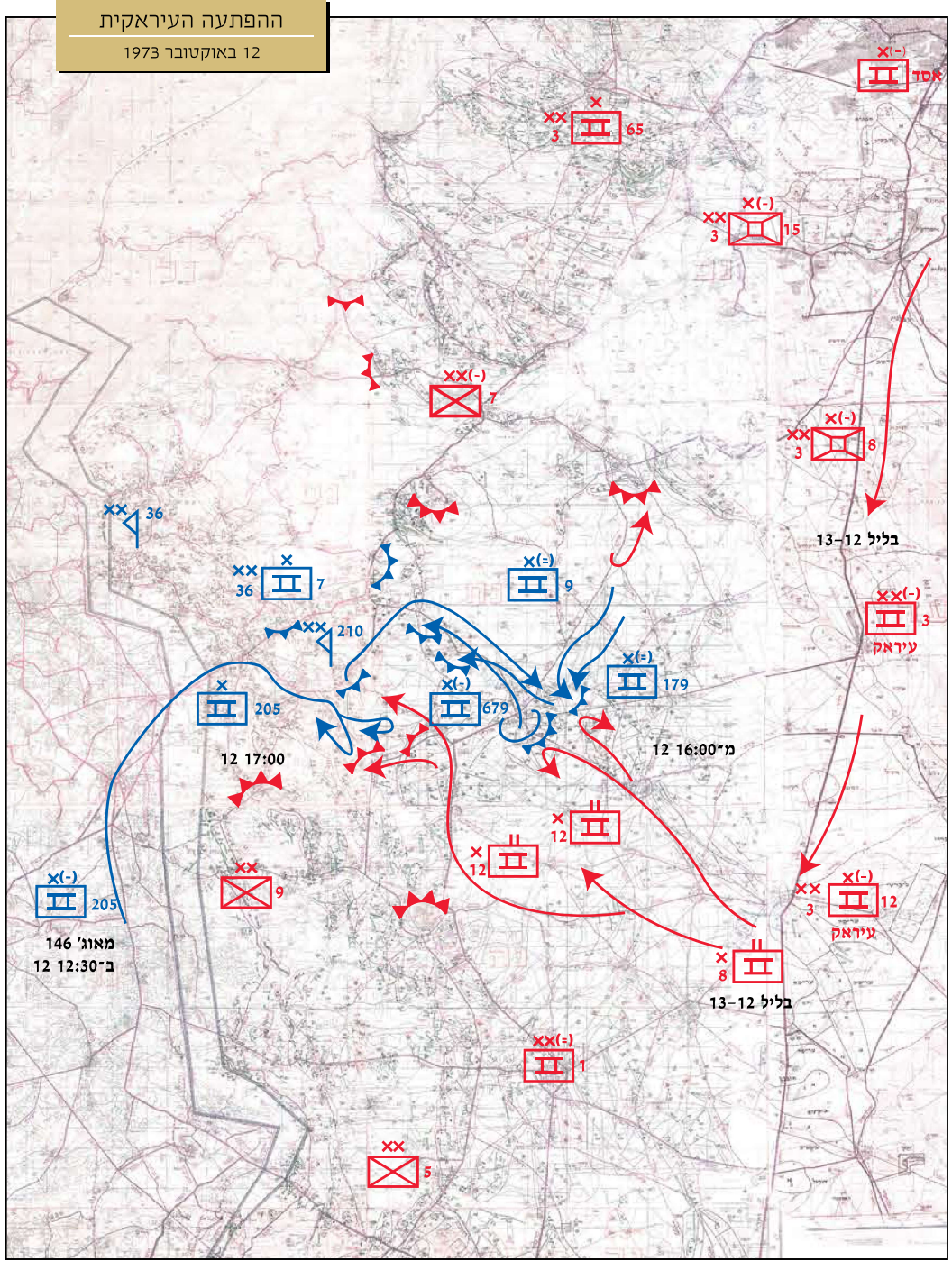
ההפתעה העיראקית

ב-12 באוקטובר, בשעה 13:26, התריעה תצפית בתל שער על כוח בעוצמה של כחטיבה ממוכנת הנמצא על ציר 'קראון' (דיר אל-עס-תל א-שמס). מטוסי חיל האוויר תקפו את הכוח העיראקי אחרי 14:30. לאחר השעה 15:00 הבחינו ב-80 עד 100 טנקים נעים במהירות בשתי שדרות בכביש א-צמין-עקרה (ציר 'פליפס'), כ-8 ק"מ מדרום לכוחות צה"ל. אלוף לנר העריך שלפניו שתי חטיבות שמאיימות על האגף שחשף ביוזעין כדי לזרז את ההתקדמות לכנפר. הוא הורה לכוחותיו המרוכזים בכפר נסג' וצפונה משם לפנות מייד לדרום-מזרח.

חטיבה 679 החלה לנוע ב-15:40 ונערכה בעמדות שמדרום-מזרח לכפר נסג', בקשת החוצה את הצירים 'ציריך' ו'אירי'. בשעה 16:10 נוצר מגע אש עם טנקי אויב שהגיעו לעיתים עד לטווחים של 500-400 מ' מכוחותינו. הקרב נמשך כשעה, עד שהאויב נהדף.

בעוד חטיבה 679 בולמת את הכוח התוקף, סב קומץ הטנקים של חטיבה 179 על עקבותיו ותפס עמדות במורדות הדרומיים-מזרחיים של תל קרין. חטיבה 9 נערכה עם כ-40 טנקים מדרום לתל וממערב לו. שני הכוחות הספיקו לפגוע מהאגף בכוח העיראקי עד שנפסקה האש עם רדת החשכה.

בינתיים נמשכה תנועת שריון האויב מדרום, ונוצר חשש שיאגף את המערך האוגדתי בכפר נסג'. חטיבה 205 מאוגדה 146 שמתנה כ-50 טנקי 'שוט מטאור', הועברה בצוהריים תחת פיקוד אוגדה 210. כאשר הגיעה החטיבה בשעות אחר הצוהריים, הורה מפקד האוגדה למפקד החטיבה להפנות את שני הגדודים דרומה, לכבוש את תל מסחרה ולתפוס שוב את תל אל-מל. הגדודים נתקלו באויב בין תל אל-מל לאיטיחה ובריטיילים מתל מסחרה, והתערבבו באויב בחשכה היורדת. בשעה 18:00 ניתנה הוראה לנתק מגע ולהתארגן בצומת 'ציריך'-'ריבד' שממזרח לג'בע. החטיבה הצליחה לעשות זאת עד השעה 20:00.

למעלה: טנק שוט במעלה הכפר מזרעת בית ג'אן
למטה מימין: הפגזה ארטילרית סורית; נגמשי גדס"ר 134 (חטיבה 179) על ציר 'אמריקה' בפריצה לטשט סוריה

טנק שוט מחטיבה 679 בכניסה למזרעת בית ג'אן, 12 באוקטובר

מימין: טנקים סוריים פגועים במוצב 116 בעמוד ממול; אלוף פיקוד הצפון, יצחק חופי (ישב); משמאלו הקמ"ן הפיקודי, סא"ל חגי מן; מאחוריו מפקד אוגדה 146, תא"ל משה פלד

לאחר רדת החשכה הובחנה התקדמות מחודשת של כוח עיראקי מדרום לתל שער. כדי להכיל את הכוח המאיים לפרוץ לאגף הדרומי והפתוח של 'הטרז' ('המובלעת') - מרחב החדירה של צה"ל לרמה הסורית, התכוון מפקד האוגדה להסיג את חטיבותיו במהירות מכפר נסג' ולהיערך כשחטיבה 179 תיערך על ציר 'איר', מדרום למעץ; חטיבה 679 תיערך בצומת מעץ; חטיבה 9 - על ציר 'רביד', לרגלי תל שער; חטיבה 205 - בצומת 'רביד' - 'ציריך'; גדוד חרמ"ש 91 מחטיבה 9 ייערך על תל כנורום, והאגד הארטיילי - לצפון-מערב לתל שער. הוראת הנסיגה גרמה תחושת משבר באוגדה. נראה כי כל 'הטרז' וגם הגולן הישראלי בסכנה. מפקדת הפיקוד הורתה לאוגדה 36 להיערך לאורך ציר 'אמריקה', בעורפה של אוגדה 210. בצומת ח'אן אן־נה, בצומת מעץ המערבי (מסעף 'איר' - 'אמריקה') ובמסעף חלס. במהלך הלילה התברר שהכוח העיראקי היה חטיבה משוריית 12 מדייוויזה 3 העיראקית. במהלך הלילה הצטרפה אליו בשדה המערכה גם חטיבה ממוכנת 8 המוקטנת.

ההפתעה העיראקית ופעולות כוח המשלוח במלחמת יום הכיפורים

הגעת היחידה לשטחי הכינס בסוריה ● מהלכים עיקריים של כוח המשלוח העיראקי ● ידיעות מודיעיניות ● הערכות אנף המודיעין

עיראק **חטיבות** **בסוריה** **3 דיוויזיה**

● חטיבת שריון 12 ● חטיבה ממוכנת 8 ● חטיבת הכוחות המיוחדים ● חטיבת חי"ר 20 ● חטיבת שריון 6 ● הגעה לסוריה ● חטיבת חי"ר 5

דיוויזיה משוריית עיראקית - סדר כוחות עיקרי

מרגמות	תותחים ביונוניים	נגמ"שים	טנקי טי"ס 55	חטיבה משוריית 1	חטיבה משוריית 2	חטיבה ממוכנת	סה"כ דיוויזיה משוריית
--	18	100	137	1	18	100	137
12	36	170	45	12	36	170	45
12	72	390	319	12	72	390	319

12 אוק' - ההפתעה:

- בצוהרי היום יזמה תצפית של אוגדה 210 כוח שריון מתקדם לעבר מדרום מזרח. בדעיכה התברר שזה כוח עיראקי
- אוגדה 210 בולמת את ההתקפה העיראקית ליל 13-12 - מבצע 'כתובות'. ליל 11-12 - מבצע 'כתובות'. ליל 11-12 - מבצע 'כתובות'. ליל 11-12 - מבצע 'כתובות'.
- סגן הרמטכ"ל ריכוזי הכוחות בצפון עיראקיים.
- ליל 13-12 - ה"א עורך סיור לאיתור כוחות עיראקיים אך אינו מצליח לאתרם

07.10 - העיראקים בדרך לחזית. מחסור במובילי טנקים

08.10 - סוריה מבקשת מעיראק לשלוח כוחות בקדקום, בעיקר כלי נ"מ, ומסרבת לסייע במובילי טנקים

09.10 - לאורך היום דיווחים שונים, ממקורות לא וודאיים - דיוויזיה 3 בדרך לסוריה

10.10 - מידע ממקור מהימן: חטיבת שריון 12 תגיע לדמשק ב"ב 11 באוק' בשעות הבוקר

11.10 - סוריה מבקשת סיוע במהירות האפשרית ובהיקף הגדול ביותר ראשונה להגיע לסוריה

12.10 - עם ערב עלולה חטיבת שריון ראשונה להגיע לסוריה

13.10 - לפנה"צ: העיראקים באים להפגין נוכחות ולא להילחם. הסורים חוששים מפעולת כוחות עיראקיים בשטחם

14.10 - סוריה שניתה מדיונית ביחס להפעלת כוח המשלוח העיראקי בשטחה

15.10 - קרבות באזור תל עננר

16.10 - קרבות באזור תל עננר

17.10 - פשיטות ומארבים

18.10 - תחילת התקפה לעבר תל עננר

19.10 - תחילת התקפה לעבר תל עננר

20.10 - חילופי אש ארטילריים

21.10 - הכנות למתקפת נגד שלא בוצעה

22.10 - חטיבת חי"ר 5

23.10 - חטיבת שריון 2

24.10 - חטיבה ממוכנת 8

ייצוב 'הטריז'

לנוכח הידיעות על המשך המתקפה העיראקית, נערכו חטיבות אוגדה 210 בצורת ח"ת ('ארגז'), בלי שזכויות העיראקיים הביחוני בכך, וההחלל לנוע משעה 03:00. מפקד האוגדה הורה לכוחות לנצור את במידת האפשר עד שחר, ולהניח לעיראקים להעמיק ולהיכנס למלכודת. באור ראשון גילתה חטיבה 9 כ-40 טנקים המתקרבים מציר 'שימון'. כשהטנקים הקדמיים הגיעו לטווח של כ-200 מ', פתח גדוד אחד באש בעוד גדוד נוסף נע לעמדות אש באגף המזרחי של העיראקים. במערב, בציר 'ציריך', נתקלו העיראקים באש של חטיבה 205. באגף המזרחי קודמה חטיבה 179 למסעף 'ריד-שימון'. באותו זמן התקדמה חטיבה 679 והצטרפה לירי על האגף העיראקי, אבל נעצרה כדי לאפשר למטוסי חיל האוויר לפעול נגד העיראקים. הכוחות העיראקיים ניסו לנתק מגע, ומשעה 07:00 החלה האוגדה ללחוץ דרומה. חטיבה 679 נעה למרדף במרכז הגזרה לעבר מסחרה וחטיבה 179 לעבר איטייה. בשעה 08:45 שוב תפסה חטיבה 9 את כפר נג'ו. חטיבה 205 קיבלה תחת פיקודה את גדוד 75 מחטיבה 7, ועד השעה 09:55 כבשה את הכפר ואת תל מסחרה. ייתכן שהתמשכות ההתקפה על תל מסחרה סיכלה את כוונת מפקד האוגדה לסגור מדרום על העיראקים, שהובסו ונטשו כ-40 טנקים בנסיגתם. אוגדה 210 ביססה את שליטתה בגזרה מעמדותיה בתלי מסחרה, אל-מל, קרין ומרעי. בלי שסבלה כמעט אבדות באדם ובדק"ם. האוגדה חזרה לקו שהגיעה אליו 24 שעות לפני כן.

ב-12 באוקטובר, בשל הלחץ של הכוחות העיראקיים, הופנתה חטיבה 7 דרומה, ובבוקר המוחרת כבר נערכה בצומתי ציר 'אמריקה'. גדוד אחד התקדם, תפס את חמרית ואבטח את אגפה של חטיבה 679. רק אחרי הדיפת העיראקים חזרה חטיבה 7 לגזרתה.

אוגדה 36 חידשה את ההתקדמות לעבר טסעו והורתה לחטיבת חיר"ם 317 לכבוש את תל א-שמש בלילה. בנוסף תוכנן להחריד כוח ארטילרי לעמדות קדמיות כדי לירות אל פרברי דמשק. לאחר שינויים חפזים בתוכנית החלו כוחות 317 לנוע ב-19:00 מתל אל-אחמר. גדוד מוקטן 567 הגיע ב-21:00 בחול"מים לכפר מנעץ, התקדם רגלית אל היעד והגיע אליו סמוך לחצוזה. הגדוד כבש את התל עד 04:00 בבוקר 14 באוקטובר. כוח המח"ט חסם מסעף בעורף התל ('אמריקה-קראון'), ועם שחר פתח את הכביש לאחור, עד מסעף חלס ('אמריקה-מסגד'). באותה שעה קודמו שני תותחי 175 מ"מ מגדוד 412 על ציר 'צין', מצפון-מזרח לעמדות הקדמיות של צה"ל במזרעת בית ג'ן, ואחרי השעה 23:30 ירו עשרים פגזים על שדה התעופה אל-מזזה שמדרום לדמשק. בגמר הירי דילגו התותחים חזרה.

באותו לילה יצא כוח מפלס"ר 35 למבצע 'דוידקה' - מבצע מוטס לשיבוש תנועת מובילי טנקים סוריים שנינו ממל לאטקיה לעבר דמשק ולפיצוץ שני גשרים שעל כביש דמשק-חומס. הכוח הונח באמצעות מסוק יסעור ליד העיירה קטיפה, כ-30 ק"מ מצפון-מזרח לדמשק. הסורים גילו את הכוח בנחיתתו. לאחר ששה בשטח כשעתיים וחצי נאלץ הכוח להימלט, ולכן לא הצליח לבצע את המשימה. הכוח פונה מהשטח באמצעות אותו מסוק. ניסיונותיה של אוגדה 36 לנצל את כיבוש תל א-שמש להתקדמות מזרחה הופסקו לאחר שהסורים גיבו באש ארטילרית חזקה ורצופה. בשעות האור של 14 באוקטובר תקפו הסורים ברגלים ובשריון את עמדות חטיבה 1 שבמזרעת בית ג'ן. בגזרות אחרות התנהלו רק חיילים אש מקומיים של שריון. בערב החלו הסורים להפגז יישובים בעמק החולה, בתגובה על הפגזת שדה התעופה אל-מזזה בלילה הקודם.

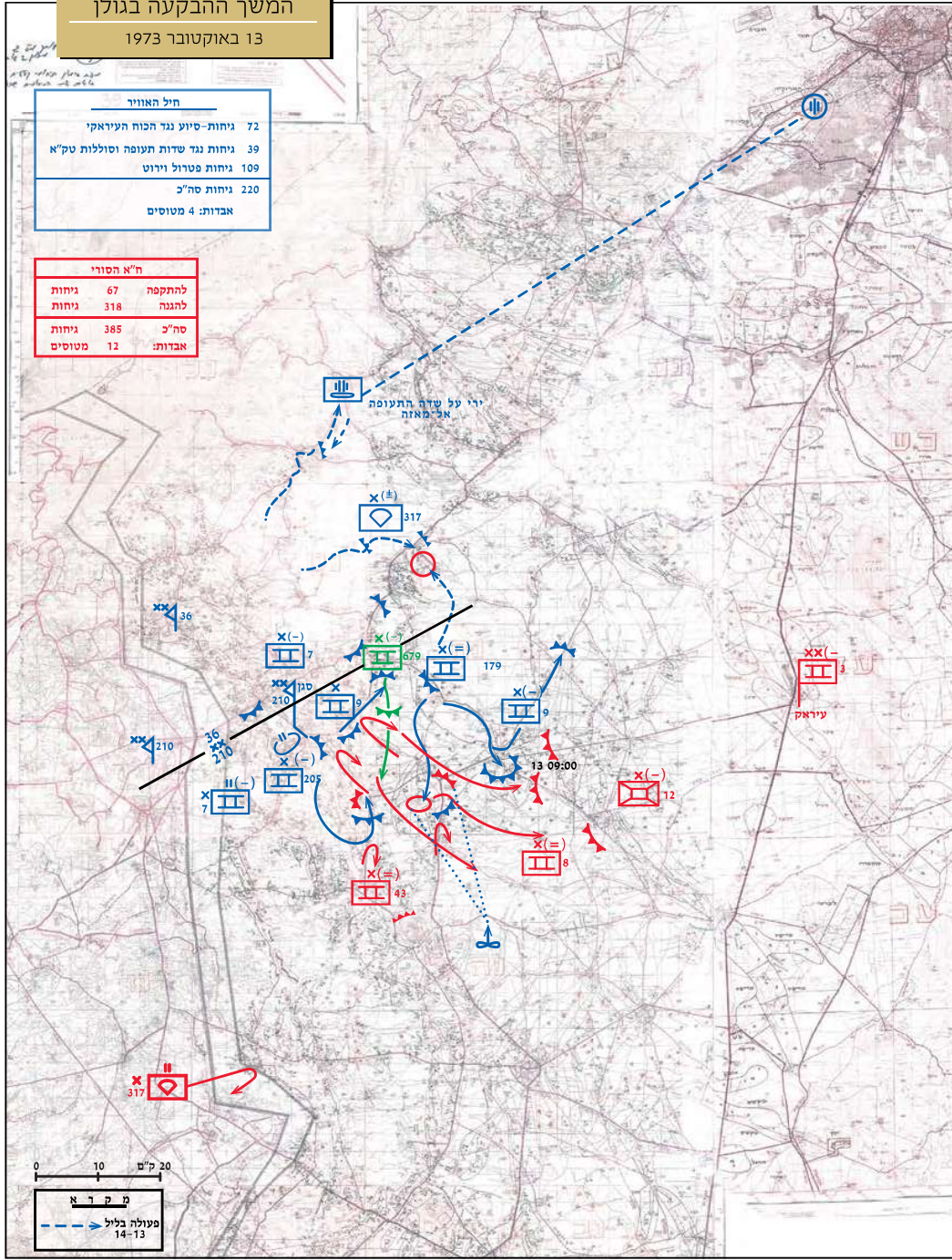
למטה: טנקי טי 54/5 פגועים של חיל המשלוח העיראקי על מורדות תל שער; באופק תילי ענטה. 13 באוקטובר בתחית העמוד: מחלקת טנקי שוט

שיירת זחל"מים ותומ"מים בדרך לתגבור הלחימה במובלעת. 13 באוקטובר

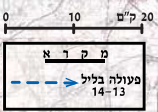
המשך ההבקעה בגולן

13 באוקטובר 1973

חיל האוויר	
72 גיחות - סיוע נגד הכוח העיראקי	
39 גיחות נגד שדות תעופה וסוללות טק"א	
109 גיחות פטרול וירוט	
220 גיחות סח"כ	
אבדות: 4 מטוסים	

ח"א הסורי	
67 גיחות	להתקפה
318 גיחות	להגנה
385 גיחות	סח"כ
12 מטוסים	אבדות:

פשיטת אוגדה 210

המאמץ העיקרי של צה"ל הועתק דרומה, אך פיקוד הצפון נדרש לשמור את היוזמה בידי גם כשעבר למגננה. בבוקר 15 באוקטובר הוגדרו לפיקוד מגמות התקפיות: הדיוויזיה העיראקית תותקף בשעות אחר הצהריים, במטרה להשמיד את שרידי כוחותיה בטרם יערכו שוב ולפני שהגיע החטיבה השלישית של הדיוויזיה; נוסף על כך נדרש הפיקוד לתכנן שוב את כיבוש החרמון.

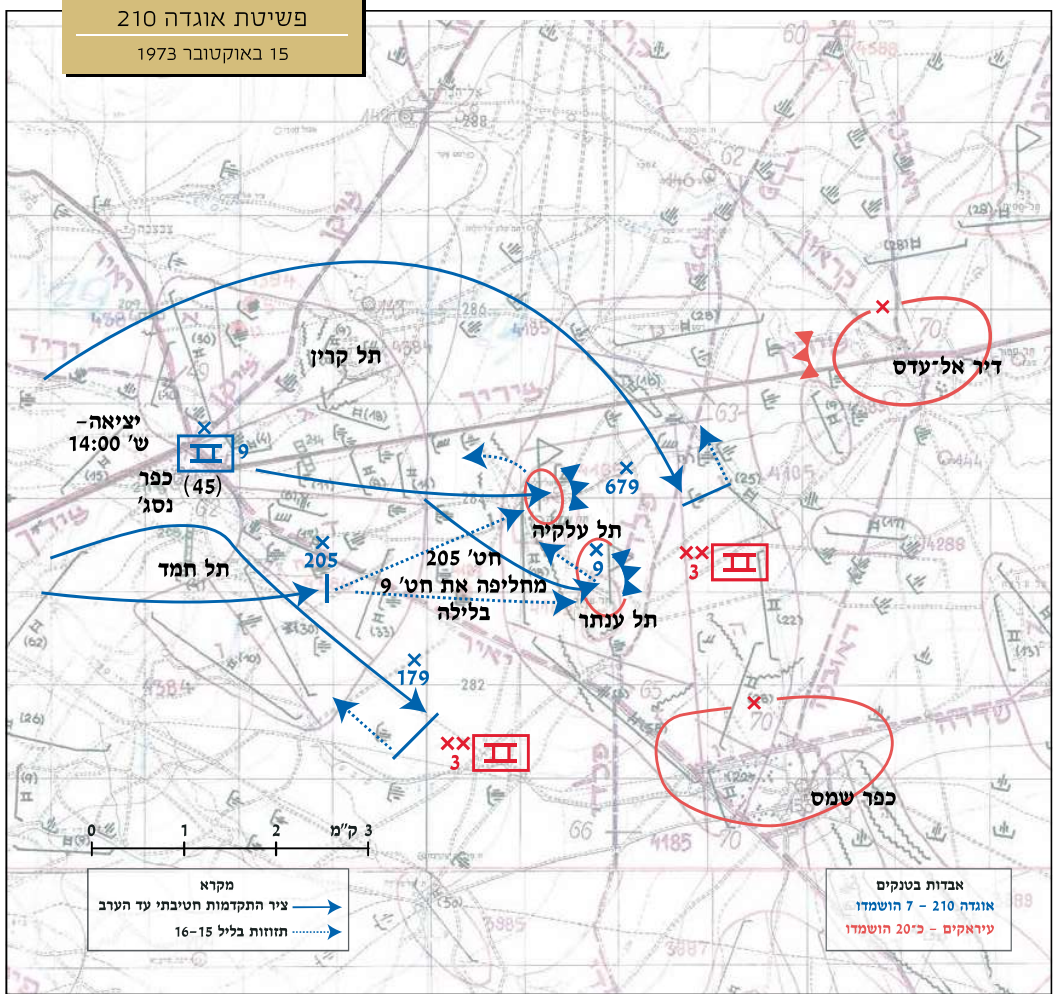
בעקבות זאת הורה אלוף הפיקוד לאוגדה 210 לתקוף את דיוויזיה 3 העיראקית, שהייתה פרוסה בגזרת ז'יר אל-ע'דס-תל א-שמס. באותו יום מגתה האוגדה כ-180 טנקים בארבע חטיבותיה: חטיבת טנקים 179 - כ-40 טנקי 'שוט קל'; חטיבת טנקים 679 - כ-55 טנקים (35 'שוט מטאור' ו-20 'שוט קל'); חטיבת טנקים 9 - כ-45 טנקים (30 שרמן ו-15 'שוט קל'); חטיבת טנקים 205 - כ-40 טנקי 'שוט מטאור'.

מפקד האוגדה תכנן 'פשיטה משוריינת' כדי לפגוע בשריון אויב, ולא דווקא לתפוס שטחים. הסיוע לפשיטה הוגבל לארטילריה. אלוף הפיקוד הודיע למפקד האוגדה מראש שלא יקבל סיוע אווירי. חיל האוויר תקף את תל אל-חארה כדי לשבש את בקרת האש הארטילרית של דיוויזיה 9. החטיבות החלו לנוע בשעה 13:00 לערך. חטיבה 679 ביצעה את האיגוף העמוק בשטח הפתוח, מצפון-מזרח לתל קרין ועד ממערב לכפר שמש, ונתקלה באש טילי נ"ט מדייר אל-ע'דס. ממערב לה נעה חטיבה 205 לאבטח את אגפה. כשהיא תופסת עמדות ממזרח לתל קרין וכלפי תל עלקיה. חטיבה 179 התקדמה מתל אל-מל דרום-מזרח והשמידה טנקי אויב שנמצאו במגע עם חטיבה 679. חטיבה 9 לחצה מפקר נסג' מזרחה; בין הערביים ראה מפקד החטיבה סיכוי לכבוש את תל ענתר ואת תל עלקיה, כדי לשלוט על כל השטח שממזרח להם. בעלייה על התילים נפגעו ארבעה טנקים, חטיבה עיראקית. שהייתה פרוסה ממזרח להם, הופתעה ונסוגה, והתילים וותרו בידי צה"ל. במהלך הפעולה נורתה אש ארטילרית, לרבות קטיושות לרוב, על הכוחות ועל מטרות בעומק, מתל שער ומזרחה.

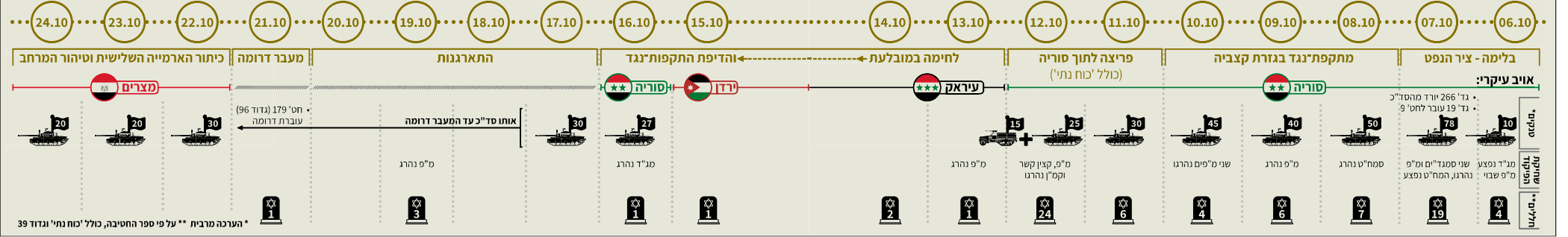

הלחימה במובלעת הסורית - שני טנקים מגדוד 278 של חטיבה 179, שפעל במהלך רוב המלחמה תחת חטיבה 9

בפעילות של 15 באוקטובר השמידה האוגדה כ-20 טנקים. שבעה מטנקיה נפגעו. בשל החשכה היורדת לא ניתן היה לנצל את ההצלחה, והכוחות ניתקו מגע. חטיבה 9 העבירה את התילים שכבשה לחטיבה 205 וחזרה לתל שער. חטיבה 205 נערכה להחזיק בגזרת התילים, בעוד חטיבה 679 חתה בציר 'שימון' וחטיבה 179 במסעף תילי אל-מל. בחצות הובחנה תנועה של כ-30 טנקים עיראקיים מכפר שמש לעבר התילים. הטנקים הגיעו למרחק של כקילומטר וחצי מהעמדות ונהדפו בירי טנקים. באותו לילה שוב ירה צה"ל אש ארטילרית לעבר מטרות בעומק - מחנות אל-כסווה.

חטיבה 179 - קווי מתאר, 24-6 באוקטובר

התקפות סוריות, עיראקיות וירדניות

בבוקר 16 באוקטובר הונחתו על אוגדה 210 התקפות נגד של כוחות סוריים ושל חיילות המשלוח העיראקי והירדני. התקפות אלו תואמו לעת אחת ונערכו מכיוונים שונים. לכוחות צה"ל נודע מבעוד מועד על מתקפת הנגד הצפויה, והיחידות נכנסו לכוננות גבוהה עם שחר. קרוב לשעה 09:00 הובחנה תנועת טנקי צנטוריון מחטיבה 40 הירדנית לעבר תל אל-מל ולעבר תל מסחרה מכיוון דרום. הטור המזרחי, שנע לתל אל-מל בציר 'קרלוס', סב ב-10:00 לערך לצפון מערב. כשהגיע לטווח 2-2.5 ק"מ מתל אל-מל, נחשף אגפו הימני לאש חטיבה 179, שכבר דילגה לשלוחות התל. חטיבה 179, שניצבה בעמדות ירי טובות, פגעה בכ"ס כלי רק"ם, והם ניתקו מגיע מערבה. כוחות חטיבה 679 יצאו באיגוף ימני ממערב לתל אל-מל, ופגעו בירדנים שנעצרו והחלו נסוגים לאליחארה. מפקד החטיבה הירדני טען שמאמצו נפגע בגלל היעדר תיאום בסיוע האש ובגלל איחורי העיראקים בהתקפתם.

באותו בוקר, כשנראה שהירדנים עשויים לפנות מערבה ולחצות את 'הקו הסגול', הטיל הפיקוד על האוגדה להציב כוח על ציר 'פלג', מדרום לקוניטרה, בלי לעבור את הקו מזרחה. גדוד 39, שהיה תחת פיקוד חטיבה 4 וניצב על ציר 'פלג', התקדם עד צומת ציר 'רפשי' דרך הגבול הסורי. אחרי השעה 11:00 הופגז הגדוד קשות בעת שהגיע לכפר רוחינה ('אדום 3875'). המג"ד נהרג ושני טנקים עלו על מוקשים. הגדוד הוסג מייד לאחר התערבותו של אלון הפיקוד, אך באש החזקה לא התאפשר לפנות את הטנקים הפגועים עד לשעות הלילה.

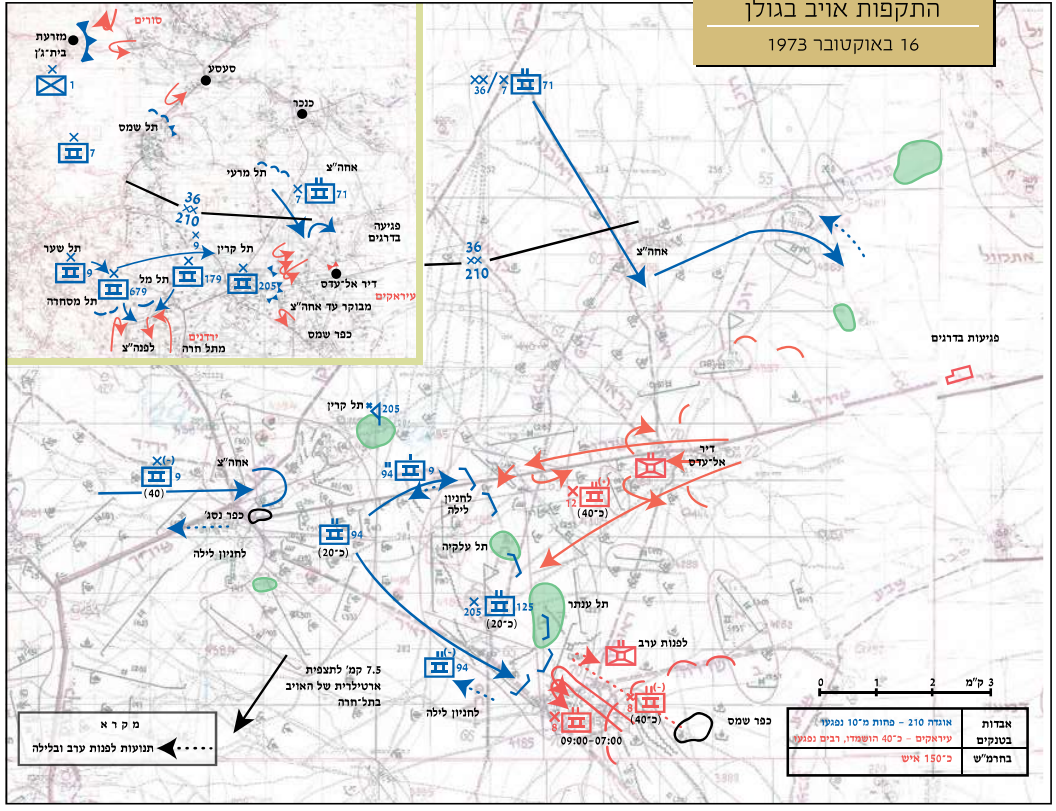

למעלה: לחימת טנקי שוט מאוגדה 36 באזור הלג'ה הקטנה
למעלה מימין: מח"ט 205, אל"ם יוסי פלד (שני מימין) מעביר פקודות, לימינו קמ"ן החטיבה, רס"ן שלמה אליה

סוללת תותחים מתנייעים על בסוס שרמן אם 50 (155 מ"מ) ברמת הגולן

התקפות אויב בגולן 16 באוקטובר 1973

בשעה 07:00 נראה כוח טנקים נע מכפר שמש לאגף הדרומי של תל ענתר. הטנקים התגלו בטווח קילומטר, חמישה מהם הושמדו והשאר נסוגו. קרוב לשעה 10:00 נפתחה התקפה עיראקית בעוצמה חטיבתית. כוח נגמ"שים שהתגלה בדרך אל-ע'דס נסוג מזרחה. לאחר כשעה יצאו טנקים מחטיבה 12 והתקדמו בפריסה רחבה לעבר אוכף התילים בלויית ח"ר בנגמ"שים ותותחי סער. התוקפים נהדפו בהגיעם לטווח קרוב. בד בבד נהדף כוח גדודי שתקף מדרום. בהדיפת התקפות השתתפו חטיבה 205 שהחזיקה בתילים, חטיבה 179, שנעה מאל-מל לדרום מזרח, וחטיבה 9 שפעלה מצפון לתילים. הקרב נמשך עד אחר הצהריים.

בשעות אחר הצהריים, בעוד הקרב ממזרח לתילים מתנהל, הופעל גדוד טנקים 71 מחטיבה 7 של אוגדה 36. הגדוד נע באיגוף עמוק מתל מרעי לדרך אל-ע'דס, באגף הצפוני של העיראקים, ופתח בקרב כקילומטר וחצי מצפון לכפר. חלק מהטנקים העיראקיים הושמדו וחלק נסוגו. לאחר שנאלץ לסגת בשל לחץ טנ"טים, עקף הגדוד את הכפר ממזרח, וכשנמצא כ-3 ק"מ מצפון מזרח לו פגע במשאיות על הכביש לעל-בע'ב (ציר 'ציריך'), וביחידת סיור סעודית. האיום של גדוד 71 על האגף העיראקי סייע לשבירת ההתקפה בשעה 16:00 לערך, והעיראקים נסוגו בהשארים בשטח עשרות כלים פגועים.

לאחר שהעיראקים והירדנים תקפו את אוגדה 210, משעות הצהריים של 16 באוקטובר תקפו הסורים את עמדות אוגדה 36 שבתל אי-שמש ואת מדרעת בית ג'ן, אך נהדפו לאחר שהושמדו להם עשרות טנקים.

לוחמי פלוגה א' מ'כוח עמוס כץ' באזור הלג'ה הקטנה

מגננה בשטח 'הטריז'

ב-17 באוקטובר העריך פיקוד הצפון כי צפוי לחץ על כוחותינו באמצעות הכוחות העיראקים והירדנים שבקו החזית, בעוד הסורים מתארגנים ובונים את כוחותיהם מחדש, מצטיידים ומתאמנים בחיפזון. בקווי המגנע בטריז החזיקו עתה רק אוגדה 36 ואוגדה 146, בעוד אוגדה 210 התרכזו והתארגנה בגולן הישראלי.

לליל 18-19 באוקטובר תכנן פיקוד הצפון פעילות רגלית ובכללה שתי התקפות גדודיות על תל כוֹדָה ועל אום בוטְנָה בצומת 'רונה'-רביבים. כיבוש אום בוטְנָה, שנמצא בגזרת חטיבה 4 מאוגדה 146, הוטל על גדוד חיר'ם 567 של חטיבה 317; כיבוש כוֹדָה, בגזרת חטיבה 670, הוטל על גדוד 471 של חטיבת החיר'ם, אך לבסוף בוטלה משימת הגדוד. לאחר קשיי התקדמות חדר גדוד 567 לכפר אום בוטְנָה בשקט, אחרי השעה 23:00, ונמצא בו כוח טורי בגודל של כפלוגת טנקים. עד השעה 03:30 ב-19 באוקטובר נכבש הכפר. עד עלות השחר פינו הצנחנים את הכפר ואת נפגעייהם.

טיפול בפצועי גדס"ר 288 ברמת הגולן

בשל אי-היבנה יצאו הצנחנים מהכפר בטרם החלו אנשי הכוח המאוחר שהרכיבה אוגדה 146 - 'כוח סלט' - להתבסס בעמדות. לפני אור ראשון תקפו הסורים. הכוח נסוג כשהוא נוטש טנקים וזחל"מים. חטיבה 4 החישה תגבורת, וזו הדפה את הסורים.

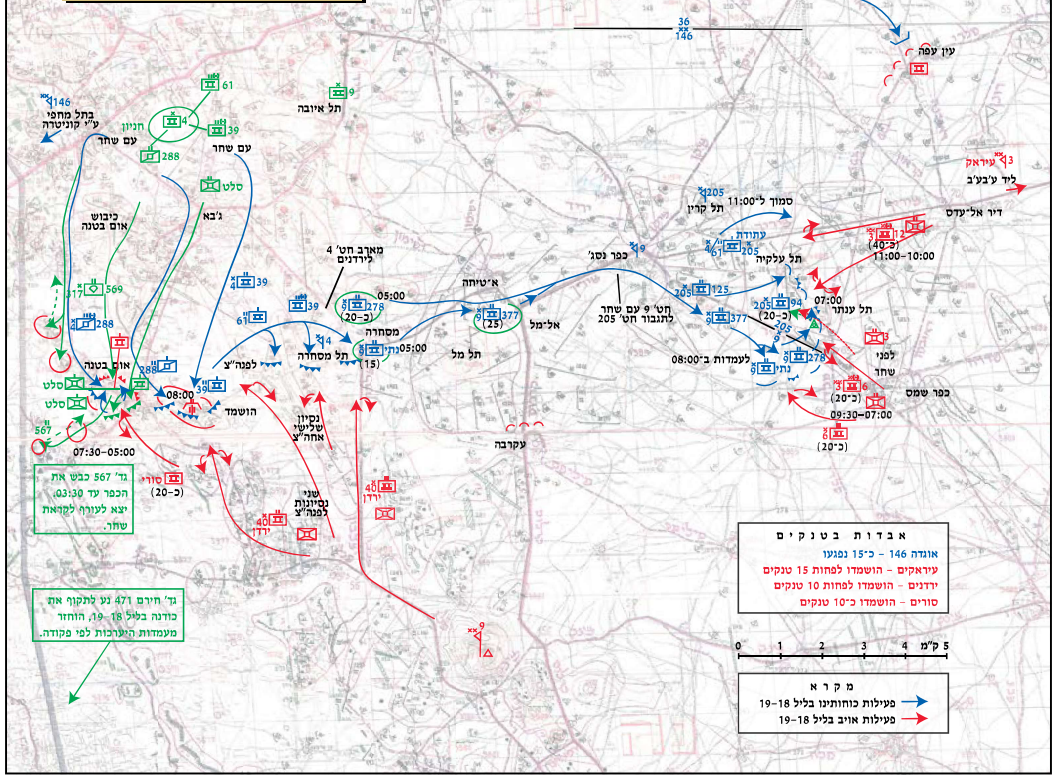
דיוויזיית חיר'ד 9 הטילה להתקפת-נגד את חטיבת הטנקים הירדנית 40. זו תקפה פעמיים לפני הצהריים ופעם שלישית - מוקדם אחר הצהריים בציר 'צלבו' לעבר איטיקה, ומציר 'פלג' צפונה, לעבר אום בוטְנָה. מח"ט 4 העביר את גדוד טנקים 39 לאזור תל מסחרה והשאיר את גדס"ר 288 באזור אום בוטְנָה. כשנוצר מגע עם הכוח הירדני, ערך גדוד הסיור קרב טנקים מטווח קילומטר בעוד גדוד 39 יורה על הירדנים ממצפון.

מליל 18-19 באוקטובר פעלה אוגדה 146 גם בקצה המזרחי של גזרתה. חטיבה 205 בגזרת תל ענתר ועלקייה החזיקה בכיפת התילים בכוח קטן. בבוקר עלה חרמ"ש עיראקי ונאחז בכיפת תל ענתר ובמורדו הדרומי. גדודי החטיבה הסתערו על התילים והצליחו לכבוש אותם עד השעה 07:00. בעת תפיסת התילים מחדש נגלו כוחות שריון עיראקיים שתקפו לעבר האוכף ולעבר דרומו של תל ענתר. ברבע המרכזי תקף כוח פלוגתי את העיראקים באגפם ושבר את ההתקפה. חטיבה 9 קודמה לאבטח את האגף הדרומי של חטיבה 205, והגיעה להדוף את הטנקים העיראקיים.

בגבור הלחץ על התל מצפון, העתיק מח"ט 205 כוח עתודה קטן של שבעה טנקים לאגף זה, הטנקים נעו לעמדות שמדרום לתל קרין ופגעו בעיראקים מטווח 900-1,000 מ'. שירת גל ההתקפה השני של העיראקים הביאה לדעיכת ההתקפה של דיוויזיה 3. בשתי הגזרות הסתייעה האוגדה באגד הארטילרי שלה, אגד 213, שתוגבר בגדודי האגד של אוגדה 210, שהייתה מוכונסת להתארגנות.

אוגדה 146 עמדה במערכת הגנה בשתיים מגזרותיה. בליל 19-20 באוקטובר עלתה חטיבה 9 לתלים, וחטיבה 205 יצאה להתארגן באזור ג'בע. נראה שהאוגדה הרתיעה בעמידתה את העיראקים ואת הירדנים, ועד הפסקת האש הם לא ניסו לתקוף.

פעילות בגולן 19-19 באוקטובר 1973

לקראת הפסקת האש 24-20 באוקטובר

מ-20 באוקטובר עד הפסקת האש, לבד מכיבוש החרמון, התאפיינה פעילות כוחותינו בחזית הסורית בתגבורי כוחות, בהתארגנות, באש ארטילרית ובפעולות זעירות של מארבים ופשיטות, בעיקר של כוחות מסיירת מטכ"ל ומחטיבת גולני. בשעות אחר הצהריים של 22 בחודש, ערכו הסורים ניסיון הסתערות על תל אי-שמס בסיוע גדוד טנקים וארבעה גדודי חיר'ד. ההתקפה נהדפה באש טנקים וארטילריה. עד הלילה לא הודיעו הסורים על הפסקת אש, ובליל 22-23 באוקטובר ציפו הכוחות למתקפת שלושת הצבאות הערביים - הסורי, העיראקי והירדני - שעמדה להיפתח בבוקר. אולם זו לא יצאה אל הפועל עד הפסקת האש. גם תוכניות פיקוד הצפון לשפר עמדות לקראת הפסקת האש לא יצאו אל הפועל עד לכניסתה.

ב-23 באוקטובר עמד מספר הטנקים בפיקוד הצפון על 420, מהם 342 טנקי שוט ו-78 טנקי שרמן.

ביום הפסקת האש, 24 באוקטובר, החזיק פיקוד הצפון את 'הטריז' על ידי אוגדות 36 ו-146. באותו היום הוכנסה חטיבה 188 לאגפה הצפוני-מזרחי של אוגדה 36, באזור תל מְרִיעֵי ותל ערוס. בגזרת 'הקו הסגול', מקוניטרה דרומה, ניצבה חטיבה 670, שכבר קיבלה תחת פיקודה את גש"פ 181. אוגדה 210 התרכזה בעורף 'הטריז', וחטיבה 1 שוב עברה להתארגנות בחורשת טל.

למעלה: 'אקספרס לדמשק' - נגמ"ש לוחמים (במקור מחטיבה 188), בתנועה בשטח 'הטריז'

למעלה מימין: חפ"ק אוגדה 146 במלחמה: מימין - מפקד האוגדה, אלוף מוסה פלד; משמאלו קצין אג"ם חטיבה 9, רפ"ן שני משמאל - קצין האג"ם האוגדתי, משה רובין; קיצוני משמאל - מח"ט 9, מרדכי בן פורת

לחימת כוחות התותחנים

המערך הארטילרי בחזית הצפון התבסס על האגדים הארטילריים של שלוש האוגדות: אגד 212 של אוגדה 36, אגד 282 של אוגדה 210, שהיה בתהליכי הקמה, והחל מ־8 באוקטובר גם אגד 213 של אוגדה 146. גדודים וסוללות נוספים מתגבורות מטכ"ליות ופיקודיות הוכפפו במהלך הימים הראשונים למלחמה לאגדים אלו. בפתיחת הלחימה היו פרוטות ברמת הגולן 11 סוללות מהגדודים הסדירים: גדוד 405 בדרום הרמה ובצפונה (שלוש סוללות 155 מ"מ), גדוד 334 בצפון הרמה (שתי סוללות 160 מ"מ וסוללה 155 מ"מ), גדוד 55 (שתי סוללות 175 מ"מ) עם תגבורת מבה"ד 9 (שתי סוללות 155 מ"מ) - בסך הכול 11 סוללות. מהצד המזרחי של הגבול אתרו ערב המלחמה כ־147 סוללות סוריות - כ־900 קנים של מרגמות ותותחים שונים.

צבירת סדר סדר הכוחות הארטילרי בחזית הצפון התנהלה באיטיות, שכן יחידות המילואים של הארטילריה קיבלו עדיפות נמוכה ביציאתם בימ"ח ובצירי התנועה. אולם חלקן החלו לירות עוד בטרם עלו לרמה. קושי נוסף היה בתחזוקת התותחים, שהיו בחלקם הגדול מיושנים, ובהספקת תחמושת עבור תותחים בקוטר שונה ומדגמים רבים, בחלקם שלל (130 מ"מ). סדר הכוחות גדל לקראת הפריצה אל שטח סוריה, וכ־10 באוקטובר הגיע לשיא - 24 מפקדות גדודי ארטילריה ו־57 סוללות. עם כיבוש 'הטריז' קודמו תותחי 175 מ"מ לצפון-מזרח החזית וירו למרחב דמשק. בהמשך המלחמה דולל סדר הכוחות, וסוללות רבות הועברו לחזית הדרום. עד הפסקת האש נפגעו והוצאו מכלל שימוש שמונה קני ארטילריה, מהם שישה שנפגעו בליה הראשון מאש כוחות שריון סוריים.

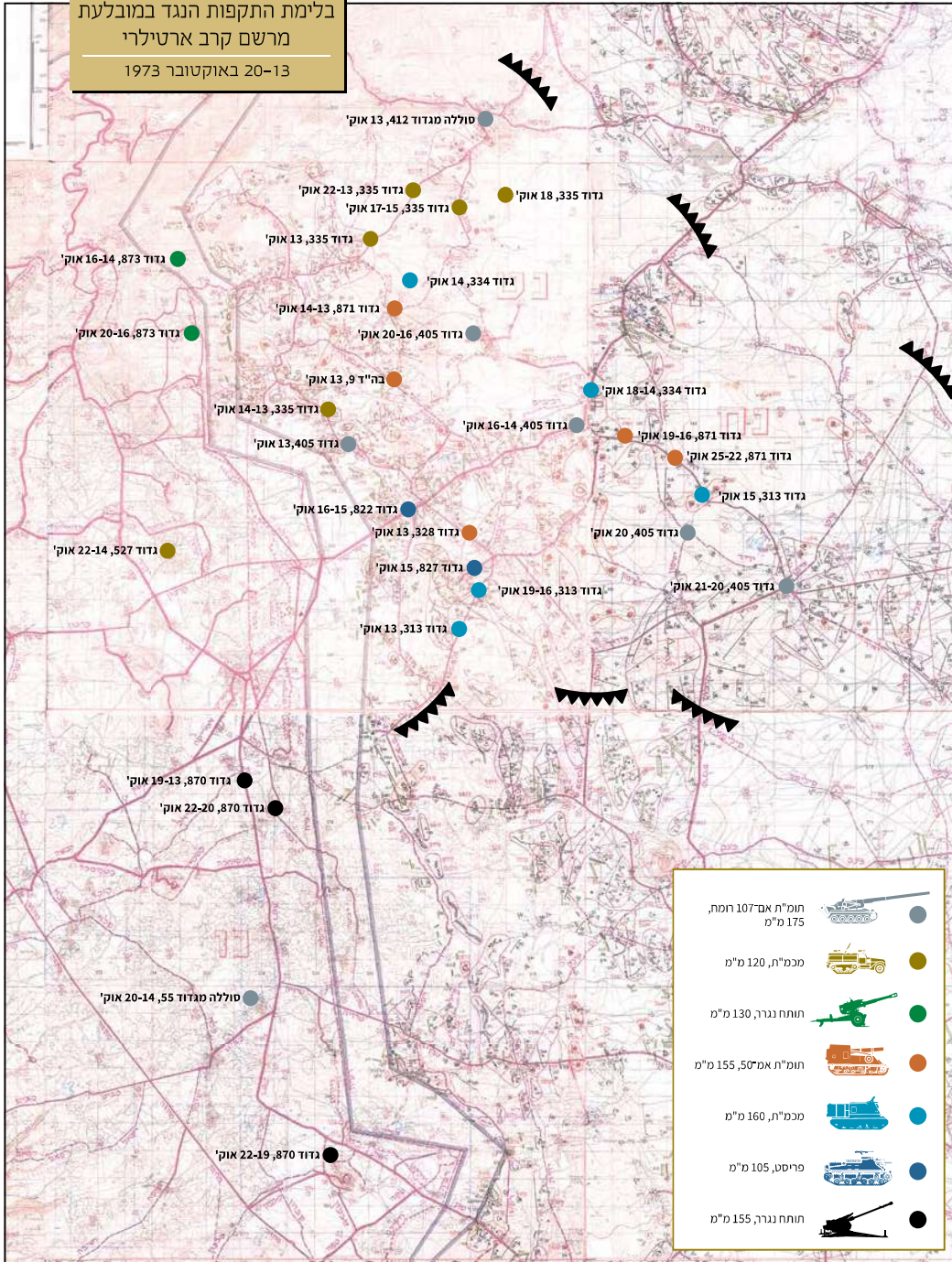

ירי מטלר 240 מ"מ בצפון רמת הגולן

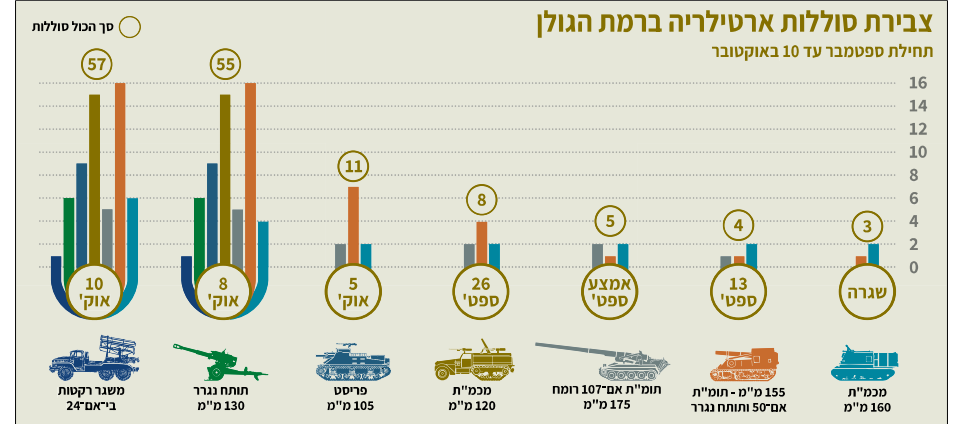
ירי תותח מתגניע מסוג רומח (175 מ"מ) בדרום רמת הגולן

בלימת התקפות הנגד במובלעת
מרשם קרב ארטילרי
20-13 באוקטובר 1973

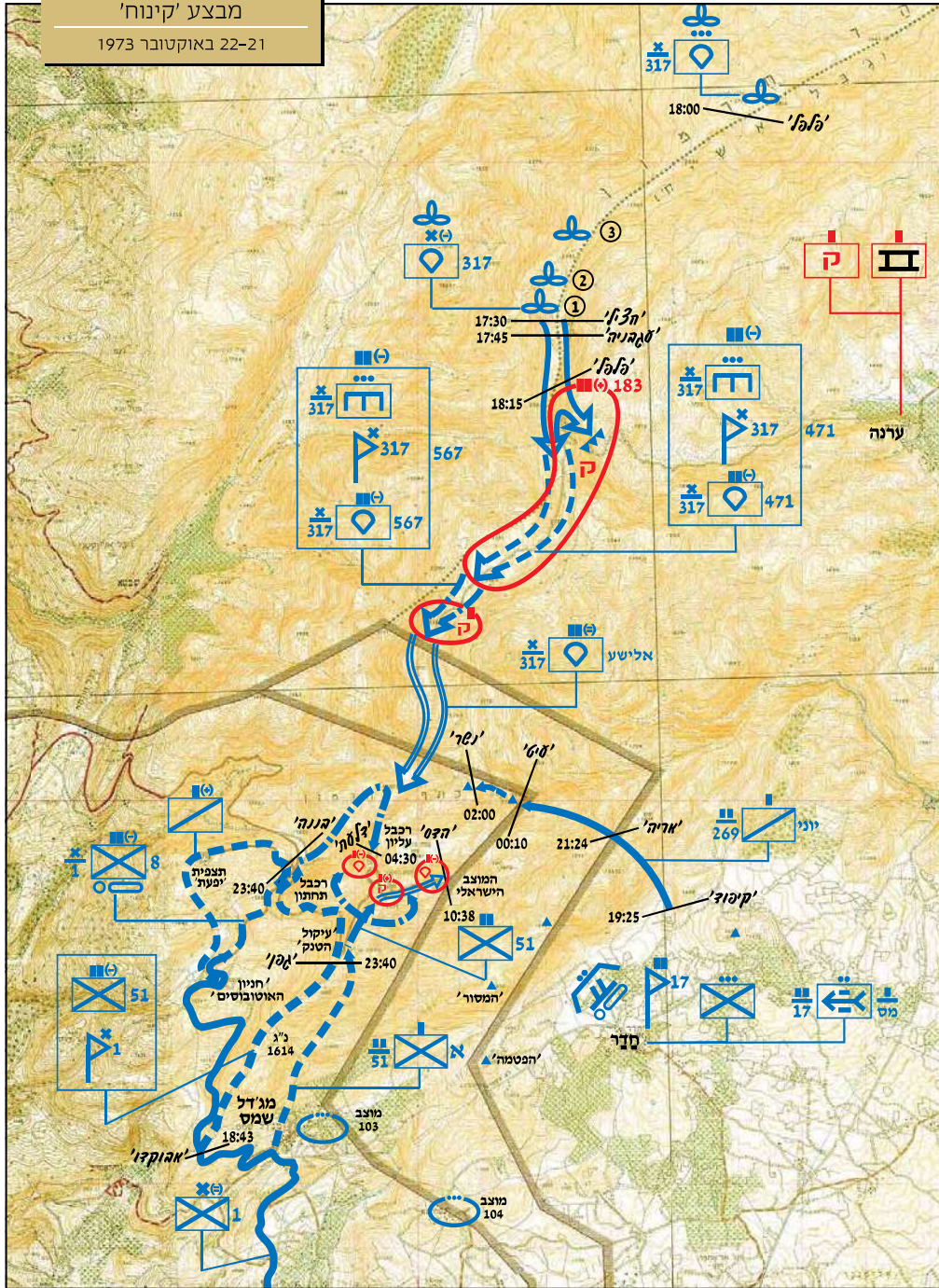
צבירת סוללות ארטילריה ברמת הגולן

תחילת ספטמבר עד 10 באוקטובר

מבצע 'קינוח'

22-21 באוקטובר 1973

מבצע 'קינוח'

22-21 באוקטובר

כיבוש החרמון לא ירד מסדר היום הצה"ל בשום שלב של המלחמה. לקראת סיום המלחמה, בימים 22-21 באוקטובר, נערך מבצע 'קינוח' - מבצע פיקודי לכיבוש רכסי החרמון. ב-15 באוקטובר הגיע למטכ"ל אלוף פיקוד הצפון, אלוף יצחק חופי, בפעם הראשונה מאז החלה המלחמה, ונפגש עם הרמטכ"ל כדי לדון במגמות הפעילות. במהלך השיחה אמר הרמטכ"ל בין השאר: "ש מבצע התקפי אחד שהכרח לבצעו - כיבוש מוצב החרמון".

ב-19 באוקטובר הורה אלוף חופי, שצוות בראשות סגנו, תא"ל יקותיאל אדם, יהיה אחראי לתכנון ברמת הפיקוד של מבצע 'קינוח' ולשליטה במבצע עצמו, ויפעל כמפקדה משנית. לקצין האג"ם של המפקדה מונה סא"ל מנחם עינון, עוזר קצין האג"ם הפיקודי. רס"ן משה כפרי מונה לקמב"ץ. עוזר קמ"ן הפיקוד ועוד כמה עוזרים מונו לקציני המטה של המפקדה. כבר באותו היום החלה מפקדה זו לגבש את תוכנית מבצע 'קינוח'. במבצע השתתפו חטיבת הצנחנים במילואים 317, בפיקוד אל"ם חיים נדל, וכוח חטיבתי מוקטן מחטיבת גולני, בפיקוד אל"ם אמיר דרורי. לקראת המבצע רוכזו 14 סוללות ארטילריה ובוצעה הכנה אווירית וארטילרית נרחבת באחריית הפיקוד.

על חטיבה 317 - בהרכב שני גדודים, פלוגת ההנדסה החטיבתית מוקטנת, פלוגת חיל הרפואה חטיבתית מצומצמת וצוות מרגמה 120 מ"מ, הוטל לכבוש את מוצב החרמון הסורי, את 'מוצב הפיתולים' ואת פסגת החרמון. כוחותיה הונחתו ביום, מצפון למוצב החרמון הסורי, ברכבת אווירית של מסוקי טייסת יסעור 118 ובסיוע אווירי וארטילרי.

למטה: שריפה במוצב החרמון הישראלי, שפרצה ב-20 באוקטובר 1973 בשעה 09:00 בעקבות תקיפת מטוס קורנטי מטייסת 69

למטה מימין: קבוצת פקודות ראשונה של חטיבת גולני למבצע 'קינוח', 21 באוקטובר

הטור הממונע מתקדם מניקול הטנק לעבר הרכבל העליון, שחר 22 באוקטובר

מימין: לוחמי גדוד 51 מפנים את חבריהם הפצועים לתאג"ד בעיקול הטנק

לוחמי גדוד 51 וגדוד 17 לפני הכניסה למוצב החרמון הישראלי

תול"ד ביי"ר של כוח החסימה הסורי מדרום לרכבל עליון (מבט ממוך העמדה)

בשעה 17:45 לערך החלו הכוחות לנוע אל יעדם הראשון, 'מוצב הפיתולים', תוך הפעלת מסך ארטילרי מתגלגל. את ההתקפה החטיבתית הוביל גדוד 471, שהשלים את משימתו עד חצות. אחריו תקף גדוד 567 את מוצב החרמון הסורי שהיה נטוש. החטיבה השלימה את המשימה, ובמהלכה נהרגו שניים מלוחמיה ושניים נפצעו. פסגת החרמון נתפסה ללא קרב על ידי כוח שהונחת במקום.

על חטיבת גולני הוטל לכבוש את כתף חרמון ואת מוצב החרמון הישראלי. החטיבה כללה את גדוד 51; פלס"ר גולני; הגדוד המאוחר 8, בהרכב פלוגת סגל מבסיס האימונים החטיבתי; פלוגת קורס מ"כים מגדוד 17; שישה טנקים מגדוד 74 של חטיבה 188; מחלקת הנדסה בפיקוד מפקד פלוגה על שלושה זחל"מים, שני טנקי דחפור ודחפור די-9 מגדוד חה"ן במילואים 641 של אוגדה 36; שתי מרגמות 81 מ"מ על זחל"מים; צוות חוקרי שבויים מיחידה 154 על זחל"ם; צוות זיהוי חללים של הרבנות הצבאית; צוות טילוק פצצות. כ-21 בחודש בשעה 18:30 לערך החלה חטיבת גולני

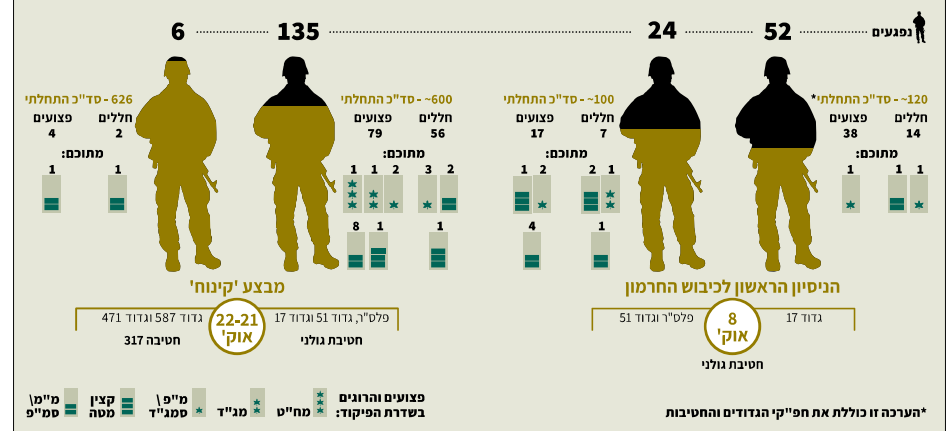
למטה: מוצב החרמון הישראלי כפי שצולם בתום הקרב, בהרס נגדם מהפצצות מטוסי חיל האוויר בתחילת העמוד: מוצב החרמון הישראלי לאחר הקרבות

לנוע ברגל וברכב בשני צירים עיקריים: ציר מעלה כתף חרמון וציר הכביש. החטיבה התקדמה אל יעדיה תוך הנחתת מסך ארטילרי מתגלגל, שהופסק ברגעים קריטיים בשל תקלות שונות. בשעה 02:30 נתקלו כוחות גדוד 51 בקדמת המערך הסורי על גבעה 16 (ג' 2,072), גדוד 8 נבלם בציר הכביש מדרום לרכבל עליון. פלס"ר גולני, שכבש את רכבל עליון, נתקל בכוח חסימה סורי. מפקד הפלס"ר ושלושה מלוחמיו נהרגו. בקרבות שהתנהלו עד עלות השחר בטווחים קצרים מאוד נכבשו כתף חרמון והמוצב הישראלי. במבצע נהרגו 56 לוחמים ומפקדים, 82 נפצעו, בהם מפקד חטיבת גולני ומפקד גדוד 51.

שחיקת הכוח הלוחם ודרגי הפיקוד בקרבות החרמון

גזרת לבנון

בראשית שנות ה-70, אף שלא הייתה במוקד, נחשבה חזית הלבנון כרגישה אף היא. גם אם העריכו כי צבא לבנון יימנע מפעולות התקפיות, תחנות מכ"ם בתחום לבנון היו עשויות להקל על חיל האוויר הסורי בהעברת מידע ולהכביד על חיל האוויר הישראלי. בנוסף, זירת הגבול הייתה עלולה להתחמם בפעולות מחבלים, שישאפו להפגין את תרומתם למהלך המלחמה, לרתק כוחות או אף להסיחם מגזרות אחרות, ולעורר מרי אזרחי בישראל מאחורי החזית.

במלחמה עצמה, גזרת לבנון הייתה גזרה משנית של פיקוד הצפון. מפקדת הפיקוד לא הטיה כוחות לגבול לבנון. מחוז מירון נשא באחריות לכל גזרת גבול לבנון, לרבות הר דוב. בפרוץ המלחמה הטיל אלוף הפיקוד על אל"ם צורי שגיאי את האחריות לגזרה. לאחר הפעלת תוכנית 'סלע' ותגבור המחוז, הוא הגיע לעוצמה של כשישה גדודי חי"ר, חי"ם ומיעוטים, והסתייע בגנ"ט ובגמ"כ 120 מ"מ. למניעת חדירות עמדות לרשותו 16 'מרבליים' (צריח עם מקלע שעליו הורכבה משקפת לראיית לילה עם זרקור אינפרא אדום) ושמונה 'קשתות' (מכ"מים קצרי טווח). המחוז גם הגיב לירי המחבלים באש מרגמות 81 ו-120 מ"מ ואחר כך בירי תותחים.

פעילות של מחבלים פלסטיניים החלה קרוב לחצות ליל 6-7 באוקטובר: פצצה שירו מחבלים פגיעה במסעף מרגליות. שני חיילים נהרגו. בשעה 03:30 נפלה פצצת מט"ר בקריית שמונה. אזרח נהרג ואחר נפצע.

המחבלים קידמו כוחות מצויידים במרגמות ובמט"רים מהביסטים בעורף ה'פתחלנד' וממחנות הפליטים בכירות וחפון לבנון לגזרת החרמון ולגזרה המרכזית בדרום לבנון. הם ראו כהישג פעילות

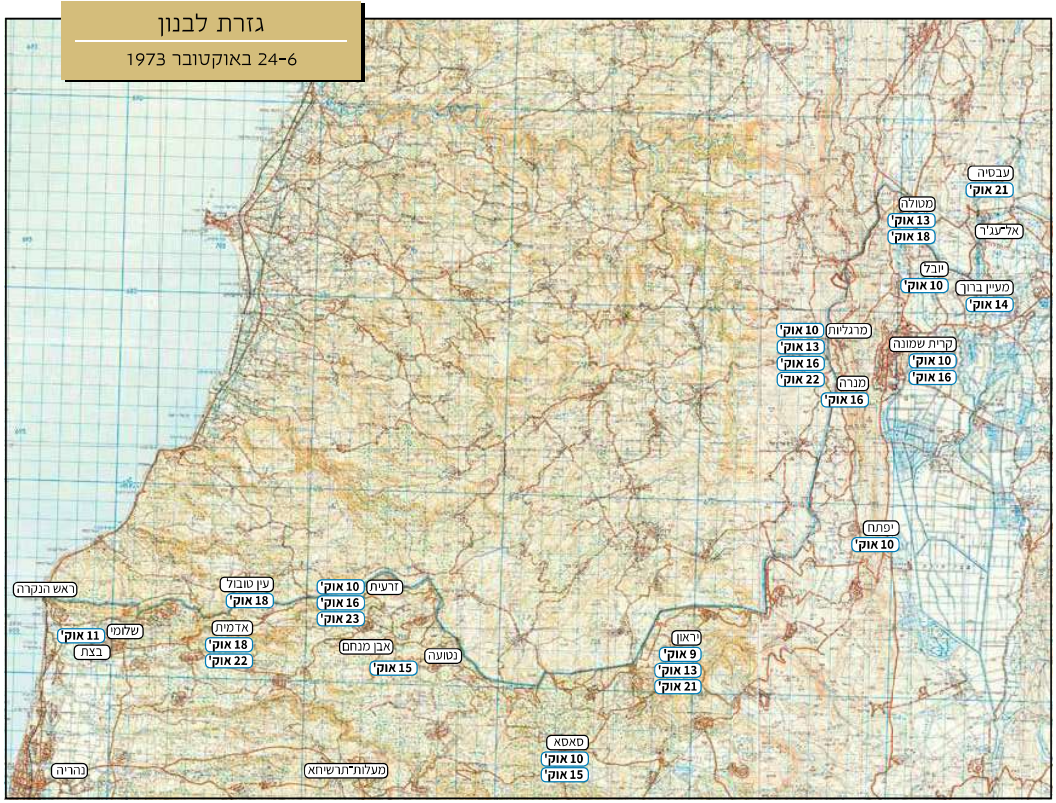

למעלה: סיור ביטחון שוטף בגבול הצפון - לוחמי צה"ל לצד כוח סיור רכוב על גבי שריונית אליוואליד

תמונה העליונה: לוחם בעמדת תצפית ומקלע 0.3 בגבול לבנון

פעילות ביטחון שוטף בגבול הצפון

שתרתק כוחות ישראליים. המחבלים פעלו לאורך כל הגבול, אך מיקדו את פעולתם בעיקר ביישובים בגבול אצבע הגליל: כשליש מ-130 הפעולות העיקריות אירעו שם. עוצמת הפעילות הייתה גבוהה בראשית המלחמה ושככה אחרי 10 באוקטובר. בימים 8-10 הייתה הפעילות בשיאה, וכללה 39 פעולות חבלה שנוגת בשטח ישראל הסמוך לגבול. אף שתדירות האירועים פחתה בהדרגה, הפעילות החבלנית נמשכה לאורך כל מהלך המלחמה, בעיקר בירי מטל"רים מעבר לגבול ובהיתקלויות במארבים ששמו להם כוחותינו. גם בליל 23-24 באוקטובר פעלו המחבלים הפלסטיניים, על אף שנראה שהסורים תבעו מהם להפסיק את פעילותם מלבנון, כדי שלא להמציא לישראל תירוץ לייזום המשך לחימה. דרישה דומה כלפי המחבלים עלתה מצד ממשלת לבנון, אולם אלה קיבלו ממפעיליהם הוראה להמשיך.

גזרת לבנון במלחמת יום הכיפורים - לוח אירועים עיקריים

